

ФОНД АКТИВНИ ГРАЖДАНИ БЪЛГАРИЯ ПО ФМ НА ЕИП 2014-2021 г.

Фондация „Български адвокати за правата на човека“, в партньорство с Българския хелзинкски комитет, изпълнява тригодишен проект „Международните правозащитни стандарти на фокус“ с финансова подкрепа, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Брой 66, декември 2021 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на фонд „Активни граждани България“ по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на фонд „Активни граждани България“.

В настоящия шестдесет и шести бюлетин „Съдебна практика по правата на човека“ ще намерите кратки резюмета на решения, постановени през декември 2021 г. от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“) по дела срещу други държави, анотации на всички решения на ЕСПЧ по дела срещу България, както и диспозитивите на решения на Съда на Европейския съюз по дела, касаещи права на човека, от същия месец.

Бюлетинът излиза в електронен вариант и се разпространява безплатно.

Съдържание

1. ДОПУСТИМОСТ НА ЖАЛБИТЕ ПРЕД ЕСПЧ.....	3
2. ЗАБРАНА НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ ...	5
3. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ	34
4. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС.....	39
5. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ	41
6. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕСТТА И НА РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ	59
7. ЗАЩИТА НА СОБСТВЕНОСТТА	64
8. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ.....	69
9. РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	70

Амбицията на фондация „Български адвокати за правата на човека“ е този бюлетин да достига до максимално широк кръг представители на юридическата професия и да ги подпомага в работата им по прилагане на европейските правозащитни стандарти в България.

1. ДОПУСТИМОСТ НА ЖАЛБИТЕ ПРЕД ЕСПЧ

Оплакването относно изпълнението от страна на националните власти на решението на Съда от 2013 г. е въпрос към Комитета на министрите в контекста на неговия надзор върху изпълнението на решенията на Съда. Това оплакване попада извън юрисдикцията на Съда и следователно е несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията по смисъла на член 35 § 3. Съдът обаче не е възпрепятстван да разгледа оплакване за продължаващо нарушение на правото по Конвенцията, което се отнася до нов период, необхванат от неговото решение от 2013 г.

Оплакване относно продължителна липса на изпълнение на окончателни национални съдебни решения, е продължаващо нарушение. Шестмесечният период започва да тече наново всеки ден и едва когато тази ситуация приключи, всъщност започва да тече шестмесечният период.

По отношение на възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита Съдът намира, че жалбоподателите не са сред субектите, които имат право по Закона за местното самоуправление да искат свикване на общинския съвет, който да гласува по искането им за провеждане на процедура по приватизация. Нито сезирането на Омбудсмана представлява ефективно правно средство. По отношение на

иск за обезщетение за вреди по ЗОДОВ, Съдът отбелязва, че и двамата жалбоподатели са търсили и са получили обезщетение за неимуществени вреди по ЗОДОВ. Основанието за присъденото обезщетение обаче не е липсата на изпълнение на окончателните национални съдебни решения в тяхна полза, а отмяната на решенията на общинския съвет като незаконосъобразни. Следователно, тъй като предметът на тези иски не е обезщетение за вреди в резултат на липса на изпълнение, те не могат да осигурят подходящо обезщетяване на жалбоподателите въпреки присъденото им обезщетение.

Решение по делото [Stoyanov and Tabakov v. Bulgaria \(No. 2\) \(no. 64387/14\)](#)

Обичайната позиция е, че най-близките роднини не могат да се оплакват пред Съда от продължителността на производството, в което починалият е бил страна. Но ако пряката жертва на твърдяно нарушение на изискването за разумен срок по чл. 6, § 1 от Конвенцията е подала жалба до Съда преди да умре, и близките просто желаят да продължат разглеждането на тази жалба, те могат да го направят. Това се отнася по-специално за преживелите съпрузи.

Жалбоподателката се е оплакала пред Съда от продължителността на наказателното производство срещу съпруга ѝ след неговата смърт, но самият той е имал подадена жалба, която е била обявена за недопустима от Съда поради въвеждането на нови вътрешноправни средства за защита, въведени след постановени пилотни решения срещу България. За лицата в неговата ситуация тези средства за защита представляват продължение на производството пред ЕСПЧ. Нейното последващо заявление по чл. 60а и сл. от Закона за съдебната власт е оставено без разглеждане от националните власти, тъй като съгласно практиката на Върховния административен съд наследниците нямат право да търсят обезщетение, тъй като нямат качеството на страна в спорното производство. ЕСПЧ

приема, че жалбата ѝ не е нова, а е продължение на жалбата на нейния съпруг. Разглеждайки оплакването по същество, Съдът приема, че продължителността на производството до голяма степен се дължи на пропуски от страна на следствието, прокуратурата и съдилищата да организират правилно процеса, а не на сложността на делото или на поведението на съпруга на жалбоподателката или на друг обвиняем. Следователно е налице нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията.

Решение по делото [Shiyankova-Kasapska v. Bulgaria \(no. 10108/16\)](#)

2. ЗАБРАНА НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ

За да установи наличието на сериозни основания при, които може да се приеме, че ако бъде екстрадиран, жалбоподателят ще бъде изправен пред реален риск да бъде подложен на отношение, противоречащо на чл. 3 от Конвенцията, Съдът трябва да разгледа предвидимите последици от връщането му в държавата, към която лицето се изпраща, като вземе предвид общата ситуация в тази държава и специфичните обстоятелствата по делото на жалбоподателя, прилагайки строги критерии и разчитайки на всички доказателства, които са му предоставени, или, когато е необходимо, получени от Съда по служебен път. Ако жалбоподателят все още не е бил екстрадиран към момента на разглеждане на делото от Съда, датата, която трябва да се вземе предвид за тази преценка, е тази на производството пред Съда.

След като взема предвид всички релевантни за делото обстоятелства, Съдът счита, че нито общата ситуация в Киргизстан, нито конкретните обстоятелства на жалбоподателя разкриват съществуването на сериозен и доказан риск, той да бъде подложен на изтезания или друго лошо отношение, ако бъде предаден на киргизките власти. Следователно

изпълнението на решението за екстрадиция на жалбоподателя в Киргизстан не би било в нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Решение по делото D.I. v. Bulgaria (no. 32006/20)

Съдът намира, че експулсирането на жалбоподателя, страдащ от шизофрения, не го е изложило в страната му на произход на здравен риск, достигащ високия праг за приложимост на чл. 3 от Конвенцията, като потвърждава установените в решението на Голямото отделение по делото *Paposhvili v. Belgium* критерии относно този праг и тяхната относимост към експулсирането на лица с психични заболявания.

Решение на Голямото отделение по делото Savran v. Denmark (no. 57467/15)

Фактите: Жалбоподателят, турски гражданин, бил на 6 години, когато семейството му се установило да живее в Дания. През 2006 г. участвал в нанасянето на тежък побой, в резултат на който пострадалият починал. В наказателния процес било прието, че не е наказателноотговорен, тъй като страда от параноидна шизофрения, и през 2009 г. съдът постановил настаняването му в съдебнопсихиатрична институция и

експулсирането му от Дания с постоянна забрана за влизане на територията ѝ. През 2013 г., по молба на представителя на жалбоподателя, прокуратурата отправила до съда искане за преразглеждане на наложените му мерки, съгласно Наказателния кодекс, който задължавал прокуратурата да осигури принудителното лечение да не продължава повече от необходимото, и Закона за чужденците, който предвиждал, че когато съдът реши да замени наложена принудителна медицинска мярка (ПММ), като лицето бъде освободено от институцията, в която е настанено, със същото решение той трябва да отмени мярката за експулсиране, ако здравословното състояние на чужденеца прави изпълнението ѝ очевидно неуместно. Съдът заменил наложената на жалбоподателя ПММ със задължение да продължи психиатричното си лечение под наблюдението на пенитенциарните власти. Относно заповедта за експулсиране преценил, че независимо от естеството и тежестта на извършеното престъпление, здравословното му състояние не позволява тя да бъде изпълнена. Въззивният съд обаче отменил това решение в частта му за експулсирането и приел, че жалбоподателят може да продължи лечението си в Турция и няма пречки да бъде изведен от датската територия. Извеждането било осъществено през 2015 г., след като не било допуснато обжалване пред Върховния съд.

Решението:

Твърдяното нарушение на чл. 3 от Конвенцията

85-88. Отделението на Съда е приело за основателно оплакването на жалбоподателя, че с оглед на неговото ментално здраве изпращането му в Турция би било в противоречие с чл.3.¹ Позовало се

е на принципите, установени по делото *Paposhvili v. Belgium* ([GC], no. 41738/10), и е отбелязало, че макар и предписаното на жалбоподателя лекарство да е разполагаемо в Турция, в случая следването и наблюдението на необходимото му интензивно амбулаторно лечение са важни елементи, които въззивният съд не е разгледал и които са още по-съществени предвид твърдението му, че няма близки роднини и социални контакти в Турция. Поради това отделението е приело, че е необходимо най-малкото турските власти да предоставят на жалбоподателя подходящо лице за контакт, с което да поддържа редовна връзка, и че експулсирането му без датските власти да получат уверения за осигуряването на такова лице би било в нарушение на чл. 3.

89-97. Пред Голямото отделение жалбоподателят поддържа, че неадекватното лечение на тежкото му заболяване може да доведе до сериозно, бързо и необратимо влошаване на здравето му, свързано със силни страдания или значително намаляване на очакваната продължителност на живота, и да застраши неговата и на другите сигурност. Особено важен бил въпроса за достъпността на подходящо за него лечение, но въззивният съд не го разгледал. Жалбоподателят твърди, че в действителност такова лечение отсъства или не е разполагаемо на практика, поради липсата на основни ресурси, а и е скъпо. В неговия случай получаването на индивидуални уверения, че лечението му няма да бъде прекъснато, било особено важно с оглед на предвидимите последици, посочени ясно от изслушаните в националното производство психиатрични експертизи. Според тях наличието на лице за контакт било

отнесено пред Голямото отделение по искане на правителството.

¹ С [решение от 1 октомври 2019 г.](#), постановено с мнозинство от четири гласа срещу три. Делото е

неразделна част от лечението му (а не социална мярка, както твърди правителството), за да се осигури, че той ще се придържа към предписанията, и да се избегне рискът от рецидив на болестта, а оттам и от вреда за самия него или за другите, както и да се следят потенциално опасните странични ефекти.

98-109. Правителството се позовава на цитираното решение *Paposhvili*, но смята, че установеният в неговия § 183 стандарт, за който не е посочено изрично дали е относим и към експулсирането на психично болни чужденци, не може да се приложи по същия начин в този контекст, тъй като психичното заболяване не може да се сравни с терминални или други сериозни физически заболявания, изискващи постоянно интензивно лечение. Във връзка с практиката на Съда относно експулсирането на болни от шизофрения правителството поддържа, че сама по себе си диагнозата не е достатъчна, за да се приложи чл. 3, както и че прагът за приложимостта му в такива случаи трябва да е много висок. Дори и да се приемело, че критериите *Paposhvili* са еднакво приложими при експулсиране на психично болни чужденци, този праг не бил достигнат в настоящия случай. Датските съдилища, и в частност въззивният съд, разгледали всестранно разполагаемото там лечение и неговата достъпност за жалбоподателя, т.е. направили щателна и индивидуална оценка на последиците за здравето му и следователно не се налагало да получат специални уверения за неговия случай. Осигуряването на лице за контакт било социална мярка и заключението на отделението в това отношение надхвърляло изискванията на *Paposhvili*, като снижавало прага, при който връщащата държава трябва да получи уверения, и се отклонявало от постоянната практика на Съда, че критерият не е равнището на грижи в тази държава. И накрая,

жалбоподателят не представял доказателства за рецидиви на болестта или влошаване след експулсирането му, а затрудненията, от които се оплаквал, очевидно не съставлявали нарушение на чл. 3.

110-118. Правителствата на Нидерландия, Франция, Германия, Норвегия, Русия, Швейцария и Обединеното кралство, допуснати да участват по делото със становища, излагат сходни аргументи.

119-120. Със становища по делото участват и *Амнести интернешънъл* и Центърът за проучвания и изследвания по правата на човека към университета Париж Нантер (CREDOF).

121-123. Съдът напомня установените в практиката му общи принципи относно чл. 3, който съдържа абсолютна забрана и гаранциите му се прилагат независимо колко укоримо е поведението на съответното лице (напр. *Aswat v. the United Kingdom*, no. 17299/12, § 49). В приложното поле на чл. 3 обаче попада само малтретиране, достигащо определено ниво на тежест, преценката за което зависи от всички конкретни обстоятелства (напр. *Paposhvili*, § 174). Въпреки че чл. 3 се прилага най-често в случаи на умишлени действия на властите, Съдът си е запазил достатъчна гъвкавост, за да разглежда прилагането му и в други ситуации, с оглед на неговото фундаментално значение. Приемал е, по-специално, че страдания вследствие на естествено настъпила болест могат да попаднат в обхвата на чл. 3, когато са – или има риск да бъдат – изострени поради отношение, произтичащо от мерки, за които властите могат да бъдат държани отговорни (*N. v. the United Kingdom* [GC], no. 26565/05, § 29). Освен това няма пречки Съдът да разгледа основана на чл. 3 жалба, когато рискът от забранено отношение в приемащата държава произтича от фактори, които не могат да ангажират отговорността

на нейните власти нито пряко, нито непряко (*Paposhvili*, § 175).

124-132. В решението *Paposhvili* Съдът е преразгледал принципите, приложими при експулсирането на тежко болни чужденци, като е започнал с установените по делото *D. v. the United Kingdom* (2.05.1997 г.), където е приел, че са налице „много изключителни обстоятелства“, поради които страданията на жалбоподателя, болен от СПИН в терминална фаза, биха достигнали прага за приложимост на чл. 3 и съществуват императивни хуманитарни съображения срещу експулсирането му. По-нататък в *Paposhvili* (§§ 179-181) Съдът е отбелязал, че по-късното решение по цитираното *N. v. the United Kingdom* е поставило начало на практика чл. 3 да се прилага само когато подлежащото на експулсиране лице е близо до смъртта, която е лишила от защитата на тази разпоредба тежко болни чужденци в не толкова критично състояние, а и не е дала по-подробни указания при какви обстоятелства биха били налице визираните в това решение „много изключителни случаи“, извън разглежданите по цитираното *D. v. the United Kingdom*. В § 183 на *Paposhvili* Съдът е изяснил, че „други много изключителни случаи, които по смисъла на *N. v. the United Kingdom* могат да поставят проблем от гледна точка на чл. 3, са случаите на извеждане от държавната територия на тежко болно лице, в които има сериозни основания да се смята, че то, макар и да не е в непосредствен риск от смърт, би било изправено пред реален риск, поради липсата на подходящо лечение в приемащата държава или липсата на достъп до такова лечение, да бъде изложено на сериозно, бързо и необратимо влошаване на здравословното му състояние, водещо до силни страдания, или на значително намаляване на очакваната продължителност на живота“. Съдът е подчертал, че тези ситуации съответстват на висок праг за приложимост на чл. 3. По-нататък (§§ 184-

185) Съдът е посочил, че чл. 3 задължава държавите да създадат подходящи процедури за разглеждане на опасенията на жалбоподателите и оценка на рисковете, които носят в приемащите държави. В тези процедури а) в тежест на жалбоподателите е да представят доказателства, годни да покажат наличието на сериозни основания да се смята, че ако мярката, от която се оплакват, бъде изпълнена, те биха се изправили пред реален риск от подлагане на противоречащо на чл. 3 отношение (пак там, § 186); б) ако такива доказателства бъдат представени, в тежест на връщащата държава е да разсее евентуални повдигнати от тях съмнения и да разгледа щателно твърдения риск, като прецени предвидимите последици за засегнатото лице в приемащата държава в светлината на общото положение в нея и на обстоятелствата в конкретния случай; при тази оценка трябва да се вземат предвид общи източници, като доклади на СЗО или на уважавани неправителствени организации, и медицинските удостоверения относно съответното лице (пак там, § 187); въздействието на експулсирането трябва да се преценява като предшестващото го здравословно състояние на жалбоподателя се сравни с това, в което ще бъде след изпращането му в приемащата държава (пак там, § 188); в) връщащата държава трябва да провери за всеки отделен случай дали общодостъпните грижи в приемащата държава са достатъчни и подходящи на практика за лечението на болестта на жалбоподателя, така че да се предотврати излагането му на отношение, което противоречи на чл. 3 (пак там, § 189); г) връщащата държава трябва да прецени и до каква степен жалбоподателят действително ще има достъп до лечението, включително с оглед на цената му, наличието на социална и семейна среда и разстоянието, което трябва да пропътува, за да получи нужните грижи (пак там, § 190); д) когато след разглеждането на

относимата информация продължават да съществуват сериозни съмнения относно въздействието на експулсирането върху жалбоподателя – поради общото положение в приемащата държава и/или неговото индивидуално положение – връщащата държава трябва да получи от приемащата индивидуални и достатъчни уверения, че подходящо лечение ще бъде разполагаемо и достъпно за него, така че да не се окаже в противоречие на чл. 3 ситуация (пак там, § 191). Съдът е подчертал, че критерият не е равнището на грижи във връщащата държава и въпросът не е дали грижите в приемащата държава ще бъдат еквивалентни, както и че не е възможно от чл. 3 да се изведе право на получаване в приемащата държава на конкретно лечение, което не е на разположение на останалата част от населението (пак там, § 189). Онова, което води до нечовешко и унижително отношение и до отговорност на връщащата държава по чл. 3 в разглежданите случаи, не е липсата на медицинска инфраструктура в приемащата държава. Не става въпрос и за задължение на връщащата държава да смекчи неравенствата между нейната здравна система и равнището на лечение в приемащата държава, като предоставя безплатни и неограничени здравни грижи на всички чужденци, които нямат право да пребивават на територията ѝ (пак там, § 192). И накрая, Съдът е посочил, че не е от решаващо значение дали приемащата държава е страна по Конвенцията.

133-136. В настоящия случай Голямото отделение намира за полезно, с оглед на мотивите на отделението и становищата на страните и третите лица, да потвърди стандарта и принципите, установени в решението *Paposhvili*, като излага следните общи съображения относно посочените в него критерии. „Първо, Съдът подчертава отново, че представените доказателства трябва да бъдат „годни да покажат наличието на сериозни основания“ да се

смята, че като „тежко болно лице“, жалбоподателят „би бил изправен пред реален риск, поради липсата на подходящо лечение в приемащата държава или липсата на достъп до такова лечение, да бъде изложен на сериозно, бързо и необратимо влошаване на здравословното му състояние, водещо до силни страдания, или на значително намаляване на очакваната продължителност на живота“. Второ, едва след като се установи, че този праг е достигнат и следователно чл. 3 е приложим, стават релевантни задълженията на връщащата държава, изброени в §§ 187-191 на решението *Paposhvili*. Трето, Съдът подчертава процедурния характер на задълженията на договарящите държави по чл. 3 от Конвенцията в случаи на експулсиране на тежко болни чужденци. Потвърждава и че самият той не разглежда молбите за международна закрила, нито проверява как държавите контролират влизането, престоя и експулсирането на чужденци. По силата на чл. 1 от Конвенцията първостепенната отговорност за прилагането и изпълнението на гарантираните права и свободи е възложена на националните власти, от които следователно се изисква да разглеждат опасенията на жалбоподателите и да оценяват от гледна точка на чл. 3 рисковете, пред които те биха били изправени, ако бъдат изпратени в приемащата държава. Механизмът за жалби пред Съда е субсидиарен по отношение на националните системи за защита на правата на човека (пак там, § 184).“

137-139. Що се касае до относимостта на установения по делото *Paposhvili* тест за прага на тежест, Съдът напомня, че преди да формулира установения там нов стандарт, е взел предвид практиката във връзка с лица, страдащи както от физически, така и от психични болести. Обръща внимание, че в § 183 е употребен изразът „тежко болно лице“, без да се

конкретизира вида болест, и следователно той може да обхване всеки вид, включително психичните болести, стига положението на болния да отговаря на посочените в решението критерии, взети като цяло. „По-специално, в относимата част на установения в § 183 на решението *Paposhvili* тест за прага не е спомената конкретна болест, а се говори общо за „необратимо[стта]“ на „влошаване[то] на здравословното състояние“ – по-широко понятие, което е в състояние да обхване множество фактори, в т.ч. преките последици на дадена болест, както и по-далечните. Освен това би било грешно различните елементи на теста да бъдат разединявани, като се има предвид (...), че „влошаване[то] на здравословното състояние“ е свързано със „силни[те] страдания“. Преценката във всеки конкретен случай трябва да се извършва въз основа на всички тези елементи, взети заедно и разглеждани като цяло. В светлината на изложеното Съдът счита, че въпросният стандарт е достатъчно гъвкав, за да бъде прилаган във всички случаи, в които експулсирането на тежко болно лице би представлявало забранено от чл. 3 на Конвенцията отношение, независимо от естеството на болестта.“

140-145. Съдът пристъпва към прилагане на горните принципи в настоящия случай и отбелязва, че отделението не е преценило конкретните обстоятелства в светлината на установения в § 183 на *Paposhvili* тест за прага на тежест. Съдът смята, че макар и шизофренията да е тежка психична болест, сама по себе си тя не е достатъчна, за да се приеме, че оплакването попада в приложното поле на чл. 3. От медицинските доказателства, които е представил жалбоподателят, се вижда, че той е съзнавал болестта си, категорично е приемал необходимостта да се лекува и е бил кооперативен. Лечебният му план е включвал ежедневен прием на таблетки

Leronex и веднъж на две седмици инжекции *Risperdal Consta*. Според експертите рецидив на болестта, ако това лечение бъде прекъснато, би могъл „да има сериозни последици за него и средата му“, и по-специално е съществувал риск жалбоподателят да стане агресивен и „много опасен“ и да извърши престъпления, а *Leronex* би могъл да причини имунен дефицит, поради което са били необходими ежеседмични или ежемесечни кръвни изследвания. Съдът не намира за необходимо да реши абстрактно дали лице с тежка форма на шизофрения би могло да претърпи „силни страдания“ по смисъла на установения в *Paposhvili* тест, но с оглед на представените пред него и събраните от националните съдилища доказателства смята, че в настоящия случай не е доказано изпращането на жалбоподателя в Турция да го е изложило на сериозно, бързо и необратимо влошаване на здравословното му състояние, водещо до силни страдания, а още по-малко на значително намаляване на очакваната продължителност на живота. Посочената от експертите опасност от агресивно поведение и чувствително завишен риск от извършване на престъпления несъмнено са много сериозни и вредни последици, но не могат да бъдат определени като причиняващи „силни страдания“ на самия жалбоподател. Няма убедителни доказателства някога да е съществувал риск от самоувреждане (срв. *Bensaid v. the United Kingdom*, no. 44599/98, §§ 16 и 37, и *Tatar v. Switzerland*, no. 65692/12, § 16, в които за страдащите от параноидна шизофрения жалбоподатели е имало такъв риск и той е бил фактор, но чл. 3 не е бил приет за приложим). Макар че един от експертите е споменал „сериозни последици“ за „самия“ жалбоподател, от по-нататъшните му обяснения се вижда, че става въпрос за висок риск той да навреди другиму. Що се отнася до опасността *Leronex* да му причини имунен дефицит, не личи тя да е била реална, нито

непосредствена. Това лекарство му е било предписано през 2013 г. и през двете години до окончателното решение по делото му не са се появили симптоми за влошаване на физическото му здраве в резултат на лечението с него. При всички положения доказателствата не сочат, че ако имунен дефицит настъпи, той би бил „необратим“ и би довел до „силни страдания“ или „значително намаляване на очакваната продължителност на живота“. Експертът просто е посочил, че в такъв случай приемът на лекарството трябва да бъде преустановен.

146-148. Дори и да се приеме, че известна степен на спекулация е присъща на превантивната цел на чл. 3 и че не става въпрос за изискване съответните лица да докажат със сигурност твърденията си, че биха били изложени на забранено от него отношение (цитираното *Paposhvili*, § 186), Съдът не е убеден, че в настоящия случай жалбоподателят е доказал наличието на сериозни основания да се смята, че поради липсата на подходящо лечение в Турция или липсата на достъп до такова лечение, той би бил изложен на риск да понесе посочените в § 183 на *Paposhvili* последици. Според Съда горните съображения са достатъчни, за да се заключи, че обстоятелствата в случая не достигат прага за приложимост на чл. 3, който трябва да остане висок в разглеждания тип казуси, и при това положение не се налага да разгледа въпроса за задълженията на връщащата държава по тази разпоредба. Ето защо Съдът приема, че с изпращането на жалбоподателя в Турция не е извършено нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Твърдяното нарушение на чл. 8 от Конвенцията

149-150. Жалбоподателят се оплаква и че с отказа за отмяна на заповедта за експулсирането му, с нейното изпълнение и

с произтичащата постоянна забрана за влизане в страната властите са нарушили гарантираното му от тази разпоредба право на зачитане на неговия личен и семеен живот. Отделението е обявило за недопустимо като просрочено оплакването по отношение на първоначалната заповед за експулсиране, а оплакването във връзка с последващите актове относно тази мярка е приело за допустимо, но е намерило, че с оглед на заключението му по чл. 3 от Конвенцията, не е необходимо да разгледа и него.

151-156. Пред Голямото отделение жалбоподателят поддържа, че тъй като е пристигнал в Дания на 6-годишна възраст и е живял там повече от 20 години, е бил „установил се мигрант“. Следователно само „сериозни съображения“ били в състояние да оправдаят експулсирането му, както Съдът приел по делото *Maslov v. Austria* ([GC], no. 1638/03). Освен това психичното му заболяване и ниските му интелектуални способности го правели особено уязвим. Имал много близка връзка с майка си, както и с братята и сестрите и племенниците си, и всички те живеели в Дания. Често си разменяли посещения, докато бил на лечение, и поддържали семеен живот. Предвид диагнозата си, бил силно зависим от тях и разчитал на тяхната помощ и подкрепа – допълнителни елементи, които показвали особената му нужда от семейство. В това отношение жалбоподателят се позовава на решението *Nasri v. France* (13.07.1995 г.). Подчертава и че в Турция няма близки роднини и приятели и живее изолиран, тъй като не говори турски. Твърди, че извеждането му от Дания, където е единственото му семейство, е непропорционална и нечовешка мярка. Според жалбоподателя постоянната забрана за ново влизане в страната е в нарушение на чл.8. Освен това, от гледна точка на чл. 8 естеството и тежестта на неговото престъпление не

следвало да имат решаващо значение при преценката за необходимостта да бъде експулсиран. При преразглеждането на мярката датските съдилища трябвало да отчетат постоянния ѝ характер и обстоятелството, че той не е извършил следващи престъпления.

157-166. Правителството твърди, че не е извършено нарушение на чл. 8. Пзовава се на решението *Üner v. the Netherlands* ([GC], no. 46410/99) и посочва, че дори и по отношение на имигрант, роден в страната или пристигнал там в ранното си детство, от тази разпоредба не може да се изведе абсолютно право да не бъде експулсиран (§§ 55-57). Съгласява се, че спорната мярка представлява намеса в правото на жалбоподателя на личен живот, но изтъква, че към момента на постановяването ѝ той е бил пълнолетен и не е имал брак и свое семейство. Намесата отговаряла на поставените от чл. 8, § 2 условия. В наказателния процес две съдебни инстанции изрично разгледали пропорционалността ѝ в светлината на чл. 8 и практиката на Съда, в т.ч. критериите, установени в цитираните *Üner* и *Maslov*, и взели предвид разполагаемите данни за личното положение на жалбоподателя. Внимателно определили справедливия баланс на противоположните интереси и Съдът не следвало да замества заключенията им със свои собствени. Правителството посочва, че съгласно практиката на датските съдилища, в много изключителни случаи виза като посетител може да получи и експулсиран чужденец, на когото е наложена постоянна забрана за ново влизане в Дания. Към момента на разглежданите събития датските съдилища не разполагали с дискреция да ограничат продължителността на такава забрана.

167-168. Норвежкото правителство – единственото от допуснатите да участват по делото трети лица, което е взело становище

по чл. 8, приканва Съда да развие принципите относно експулсирането на „установили се мигранти“, изложени в цитираните *Üner* и *Maslov*. Тези дела били решени от гледна точка на аспекта „семеен живот“ и последващата практика се основавала на фактори, предполагащи разкъсване на семейните връзки, докато типично свързвани с аспекта „личен живот“ фактори, в т.ч. адекватното лечение в приемащата държава, не били включени.

169-171. Съдът напомня, че обхватът на отнесеното пред Голямото отделение „дело“ включва обявените за допустими оплаквания, както и онези, които не са били обявени за недопустими (*S.M. v. Croatia* [GC], no. 60561/14, § 216 и препратките там). Освен това в някои случаи Голямото отделение, с оглед на важността на поставящите се въпроси, е разглеждало оплаквания, които отделението не е намерило за необходимо да разгледа, дори и когато изходът не е бил в полза на страната, поискала отнасяне на делото пред него (напр. *Öneryıldız v. Turkey* [GC], no. 48939/99, §§ 141). Съдът отбелязва, че в настоящия случай, предвид решението на отделението и горните принципи, следва да разгледа основаното на чл. 8 оплакване само в частта му относно отказа на властите да отменят заповедта за експулсиране и изпълнението на тази заповед, с произтичащата постоянна забрана за ново влизане в Дания, а не и относно самата първоначална заповед.

172-179. По въпроса дали е налице намеса в правото на жалбоподателя на зачитане на личния му живот Съдът напомня, че съгласно решението му по цитираното дело *Bensaid* третиране, което не достига необходимия за приложимост на чл. 3 праг на тежест, може въпреки това да е в нарушение на чл. 8 в аспекта му относно личния живот, ако има достатъчно вредно отражение върху физическия и морален

интегритет (§ 46 и 47). Менталното здраве е съществена част от личния живот, свързана с моралния интегритет. Член 8 от Конвенцията защитава право на идентичност и личностно развитие, както и правото на създаване и развитие на взаимоотношения с други човешки същества и с външния свят. В този контекст запазването на психичната стабилност е необходима предпоставка за ефективното ползване от правото на зачитане на личния живот (пак там, § 47). Що се отнася до положението на установилите се мигранти, по цитираното дело *Maslov* (§ 61) Съдът е напомнил, че в редица случаи е приемал връзката на млади пълнолетни лица, които още не са създали собствено семейство, с техните родители и други близки роднини за представляваща „семеен живот“. Освен това, тъй като чл. 8 защитава и правото на създаване и развитие на взаимоотношения с други човешки същества и с външния свят, а понякога може да обхваща и аспекти на социалната идентичност на лицето, съвкупността от социалните връзки между установилите се мигранти и общността, в която живеят, представлява част от понятието за „личен живот“ по смисъла на тази разпоредба. Следователно, независимо дали съществува „семеен живот“, експулсирането на установил се мигрант представлява намеса в правото му на зачитане на личния живот. От обстоятелствата във всеки конкретен случай ще зависи дали е подходящо Съдът да се фокусира по-скоро върху аспекта „семеен живот“, отколкото върху аспекта „личен живот“ (пак там, § 63). В някои случаи Съдът е приемал, че семеен живот между родители и пълнолетното им дете или между пълнолетни братя и сестри ще има само ако те могат да докажат допълнителни елементи на зависимост (напр. *Narjis v. Italy*, no. 57433/15, § 37), но в ред други случаи не е настоявал за наличието на такива елементи по отношение на млади пълнолетни, които все

още живеят с родителите си и не са създали свое семейство (напр. цитираното *Maslov*, §§ 62 и 64, и *Yesthla v. the Netherlands* (dec.), no. 37115/11, § 32). Съдът приема, че в настоящия случай жалбоподателят, който е пристигнал в Дания на 6-годишна възраст и там е получил образованието си, прекарал е годините на формирането си и е пребивавал законно в течение на близо 15 години, е бил установил се мигрант и следователно чл. 8 е приложим в аспекта си „личен живот“. Към момента, когато заповедта за експулсирането му е влязла в сила, той е бил на 24 години. Съдът отбелязва, че е готов да приеме лице на тази възраст за „млад пълнолетен“, но в случая още от детството си жалбоподателят е бил поставен под приемни грижи, а в различни моменти е бил настаняван и в социално-образователни институции, т.е. не е живял постоянно със семейството си (срв. напр. цитираното *Nasri*, § 44). Освен това Съдът не е убеден, че болестта на жалбоподателя, макар и тежка, може сама по себе си да се приеме като достатъчно доказателство за зависимостта му от неговите роднини, така че връзката им да попадне в сферата на „семеен живот“ по смисъла на чл. 8. Няма данни състоянието му да го е принуждавало да разчита на ежедневни грижи и подкрепа от тяхна страна и не се твърди и да е бил финансово зависим от тях (срв. напр. цитираното *I.M. v. Switzerland*, § 62). При тези обстоятелства Съдът, макар да не вижда основания за съмнение в нормалната им привързаност, смята за подходящо да фокусира анализа си по-скоро върху аспекта „личен живот“, отколкото върху „семеен живот“. Намира, че отказът за отмяна и изпълнението на заповедта за експулсиране представляват намеса в правото на жалбоподателя на зачитане на личния му живот (вж. *Hamesevic v. Denmark* (dec.), no. 25748/15, §§ 31 и 46).

180-189. Страните не спорят, че намесата е била „предвидена в закона“ и е преследвала легитимната цел предотвратяване на безредици и престъпления, поради което Съдът пристъпва към разглеждане на спорния въпрос дали тя е била „необходима в едно демократично общество“. Потвърждава основните установени в практиката му принципи, както са обобщени в § 54 на цитираното *Üner* и възпроизведени в § 68 на цитираното *Maslov*. Там той е посочил, че Конвенцията не гарантира на чужденците право да влязат или пребивават на територията на дадена страна и договарящите държави могат да експулсират осъден за престъпление чужденец, но решенията им в тази сфера, доколкото са в състояние да представляват намеса в защитено от чл. 8, § 1 право, трябва да бъдат в съответствие със закона и необходими в едно демократично общество, т.е. оправдани от належаща обществена нужда и по-специално пропорционални на преследваната легитимна цел. Съдът е напомнил Препоръка 1504 (2001) на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа, в която държавите членки са приканени, *inter alia*, да гарантират, че родените или отгледани в страната отдавнашни мигранти не могат да бъдат експулсирани при никакви обстоятелства, но е отбелязал, че макар и някои договарящи държави да са приели забрана за експулсиране на такива имигранти въз основа на криминалното им досие, от чл. 8 не може да се изведе подобно абсолютно право (*Üner*, § 55). В *Maslov* (§ 71) Съдът е посочил критерии, приложими при експулсирането на млади пълнолетни, които все още не са създали свое семейство: 1) естеството и тежестта на извършеното от жалбоподателя престъпление; 2) продължителността на престоя му в страната; 3) времето, изминало от извършването на престъплението, и поведението му в този период; 4) силата на неговите социални, културни и семейни

връзки с приелата го страна и със страната, в която е изпращан. Важен елемент е продължителността на забраната за ново влизане, и по-специално дали тя е временна или постоянна (напр. *Khan v. Denmark*, по. 26957/19, § 79). Националните съдилища следва да държат сметка за всички възприети в практиката на Съда критерии, винаги когато установили се мигранти трябва да бъдат експулсирани или да им бъде отказан достъп до територията в резултат на осъждане за престъпление – от гледна точка на семейния или личен живот, според случая (*Üner*, § 60). Когато е уместно, трябва да бъдат взети предвид и други релевантни аспекти, като медицинските (напр. *K.A. v. Switzerland*, по. 62130/15, § 41). В зависимост от обстоятелствата, отделните критерии ще имат различна тежест. Когато целта е „предотвратяване на безредици или престъпления“, тези критерии са предназначени да подпомагат националните съдилища при преценката доколко може да се очаква жалбоподателят да причини безредици или да предприеме престъпна дейност (*Maslov*, § 70). Експулсирането на установил се мигрант, прекарал законно в приелата го страна детството и младостта си – изцяло или в по-голямата им част, може да бъде оправдано само от много сериозни съображения (пак там, § 75). Държавите се ползват с известна свобода на преценка относно необходимостта и пропорционалността на намесата, но последната дума по въпроса за съответствието ѝ с чл. 8 е на Съда (пак там, §§ 75). Националните съдилища трябва да изложат конкретни съображения в светлината на обстоятелствата в случая, включително и за да дадат на Съда възможност да осъществи поверения му европейски надзор. Ако не са се мотивирали достатъчно и не са претеглили надлежно засегнатите интереси, Съдът ще приеме, че не са обосנוвали убедително пропорционалността на намесата с

преследваната цел и следователно дали тя е отговаряла на „належаща обществена нужда“ (*El Ghatet v. Switzerland*, по. 56971/10, § 47). Същевременно, когато независими и безпристрастни национални съдилища са разгледали внимателно фактите, като са приложили относимите стандарти за защита на правата на човека в съответствие с Конвенцията и с неговата практика, и са осъществили адекватно баланса между личните интереси на жалбоподателя и обществения интерес, Съдът не следва да замества преценката на компетентните национални органи със своята собствена преценка по съществуващото на делото (и по-специално фактическите елементи, свързани с пропорционалността), освен ако се докаже, че са налице сериозни съображения да го направи (напр. цитираното *Narjis*, § 43).

190-192. Съдът отбелязва, че в настоящия случай различните засегнати интереси са били претеглени в светлината на критериите по чл. 8 в рамките на наказателния процес срещу жалбоподателя, когато е било постановено експулсирането му. От влизането в сила на заповедта за експулсиране до окончателното решение в производството по преразглеждането ѝ обаче е изминал значителен период от време и националните власти е трябвало да преценят пропорционалността на мярката, като вземат предвид евентуално настъпили релевантни промени в обстоятелствата, по-специално относно неговото поведение и здраве (вж. цитираното *Maslov*, §§ 90-93). Съдът обръща внимание, че с оглед на психичното му състояние, той е бил по-уязвим от обикновен „установил се мигрант“, на когото предстои експулсиране. Здравословното му състояние е трябвало да бъде отчетено като един от факторите при осъществяването на баланса. Съдът не вижда основание да се съмнява, че съдилищата са разгледали щателно медицинските аспекти на неговия случай,

но тези аспекти са само един от различните фактори, които в някои случаи, какъвто е и настоящият, трябва да бъдат взети предвид в допълнение към посочените в решението *Maslov*.

193-197. Що се отнася до първия критерий *Maslov*, Съдът отбелязва, че жалбоподателят не само е участвал в нанесения през 2006 г. побой, но и като непълнолетен е извършил грабеж, за който е бил осъден през 2001 г. Това са свързани с насилие престъпления, които не могат да бъдат разглеждани просто като младежка престъпност (срв. цитираното *Maslov*, § 81). Същевременно при анализа по чл. 8 е релевантен въпросът дали фактът, че през 2009 г. националните съдилища са приели жалбоподателя за невменяем и съответно неподлежащ на наказване поради психичната му болест, е ограничил степента, в която ответната държава може да се позове на неговите престъпления като основание за експулсирането му с постоянна забрана за ново влизане в страната. Съдът напомня, че съгласно скорошната му практика относно експулсирането на установили се мигранти, ако националните съдилища са отчетели надлежно другите критерии *Maslov* при едно общо балансиране на засегнатите интереси, тежките престъпления могат да представляват „много сериозно съображение“, което да оправдава експулсирането. „Първият критерий *Maslov* обаче се отнася за „естеството и тежестта“ на извършеното от жалбоподателя престъпление и това предполага компетентният наказателен съд да е изследвал дали действията на установилия се мигрант, страдащ от психична болест, са разкривали изискваната според наказателното право степен на вменяемост. Фактът, че по времето на разглежданите събития виновността му е била официално призната за изключена поради психичната му болест към момента на извършване на

престъплението, може да има за последица ограничаване на тежестта, която следва да бъде придадена на първия критерий *Maslov* в изисквания от чл. 8, § 2 общ баланс на интересите.“ Съдът подчертава, че в настоящия случай задачата му е да прецени дали този факт е бил отчетен надлежно в приключилото през 2015 г. производство, а не да прави общи изводи по въпроса. Отбелязва, че въззивният съд само се е спрял накратко на сериозния характер и тежестта на извършеното от жалбоподателя престъпление, без да вземе под внимание, че поради болестта си той в крайна сметка е бил приет за наказателно неотговорен. Освен това съдът е разгледал само донякъде въпроса дали има промяна в неговото лично положение, за да прецени изискванията на обществения ред в светлината на информацията за поведението му през изтеклите 7 години. При тези обстоятелства, и предвид непосредствените и дългосрочни последици от изпълнението на заповедта за експулсиране, Съдът намира, че националните власти не са преценили достатъчно задълбочено и внимателно правата, гарантирани на жалбоподателя от чл. 8, и не са претеглили надлежно засегнатите интереси, за да установят дали тези права не натежават в сравнение с обществения интерес да бъде експулиран. Въпреки че поведението му през изтеклото след престъплението време е особено важно с оглед на третия критерий *Maslov* и въпреки доказателствата за постигнатия от него напредък, висшият съд не е взел предвид промените в личното му положение от гледна точка на риска да извърши ново престъпление и явно благотворния ефект на проведеното лечение.

198-200. Съдът отбелязва също така, че въззивният съд е отдал малко значение на продължителността на пребиваването на жалбоподателя в Дания и връзките му със страната (вторият и четвъртият от

критериите *Maslov*), като е акцентирал върху факта, че там той няма свое семейство и деца. Във връзка с последното Съдът напомня, че независимо от това жалбоподателят е имал право да търси защита на своя „личен живот“, и намира за особено важен факта, че той е бил установил се мигрант, живял в Дания от 6-годишната си възраст. Въпреки трудностите в детството и младостта му, свидетелстващи за интеграционни проблеми, е получил голямата част от образованието си там и най-близките му роднини също са там. Около 5 години е бил и на датския трудов пазар. И накрая, относно продължителността на забраната за влизане на територията Съдът напомня, че е приемал постоянна забрана за пропорционална, когато жалбоподателите все пак са имали възможност да влязат отново в страната, напр. като туристи, и още повече когато са могли да поискат преразглеждане на срока ѝ (напр. *Vasquez v. Switzerland*, по. 1785/08, § 50). В настоящия случай обаче датското право не е позволявало нито на съдилищата да преразгледат и намалят срока на забраната в приключилото през 2015 г. производство, нито на жалбоподателя да поиска това в друго производство. С оглед на посочените от правителството много ограничени основания, на които чужденци в неговото положение могат да получат виза като посетители, Съдът намира, че той е бил оставен без реалистична перспектива да влезе, а още по-малко да се върне в Дания.

201-202. Съдът обобщава, че въпреки значителния период, в който жалбоподателят е бил лекуван, въззивният съд се е ограничил да се позове накратко на липсата на семейни връзки в Дания и на характера и тежестта на престъплението му, без да вземе под внимание промените в личното му положение, за да прецени риска той да извърши ново престъпление с оглед на психичното му състояние към момента

на извършване на деянието и явно положителния ефект от лечението. Не е отчел надлежно и факта, че той е имал по-силни връзки с Дания, отколкото с Турция. Като отбелязва и липсата на възможност административните и съдебни органи да направят индивидуална оценка относно продължителността на забраната за влизане на датска територия, Съдът стига до заключение, че въпреки предоставената на ответната държава свобода на преценка, при конкретните обстоятелства в случая националните власти не са отчели и балансирани надлежно засегнатите интереси. Поради това е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Към решението са приложени отделните или особени мнения на осем от членовете на състава.

Съдия Jelić е съгласна с крайните заключения в решението, но изразява резерви относно мотивите му в частта по чл. 8. Според нея Съдът, като е избягнал да анализира аспекта „семеен живот“, не е успял да подходи цялостно, с акцент върху особената уязвимост на жалбоподателя, чието психично разстройство и ниски интелектуални способности, наред с възрастта, от която е бил под специални грижи, не само са се отразили на възможността да създаде свое семейство, но и са довели до емоционална и социална зависимост от единственото семейство, което има. Тя счита, че в случая е следвало да се възприеме по-широко разбиране на понятието за семеен живот. Цитира актове на Комитета по правата на човека на ООН, който го тълкува широко и във връзка с вижданията на различните общества за него, както и с понятието за „дом“.

Съдия Serghides не е съгласен със заключението по чл. 3. Смята, че датските власти не са разгледали по същество опасенията на жалбоподателя и рисковете в случай на експулсирането му в Турция,

както ги задължава тази разпоредба, и че Съдът е тълкувал нея и фактите по делото твърде рестриктивно. Намира, че в случая експулсирането е изложило жалбоподателя на нечовешко отношение. Относно отделните елементи на теста *Paposhvili* е на мнение, че изискванията за „бързо“ и „необратимо“ влошаване са много ограничаващи и не съответстват на абсолютния характер на чл. 3, а второто от тях – и на естеството на шизофренията като болест; но дори и при прилагане на тези изисквания, наред със „сериозно“, в случая за жалбоподателя е съществувал такъв риск, ако не е под подходящо наблюдение. Според съдия Serghides причиняването на „силни“ страдания не е елемент на понятието „нечовешко отношение“, както е дефинирано от доктрината и от Съда, а по настоящото дело е пренебрегнато обстоятелството, че в раздела „Общи принципи“ на решението *Paposhvili*, откъдето е заимствано изискването за „силни страдания“, Съдът просто е дал пример за „други много изключителни случаи“, без да приема, че това е необходим елемент на всяко попадащо в обхвата на чл. 3 третиране; решаващото му съображение е било, че властите не са извършили оценка на риска, както твърди и жалбоподателят в настоящия случай, но Голямото отделение не е обяснило защо не следва *Paposhvili* в това отношение. Съдия Serghides е на мнение, че онова, което прави прага за наличие на „нечовешко отношение“ висок, е съчетанието на страдания (не непременно „силни“) и безразличието на властите към тях. Дори и причиняването на „силни“ страдания да се приеме за необходим елемент обаче, според него е било възможно жалбоподателят да претърпи такива с оглед на характера на болестта му и неизвършената от властите оценка как състоянието му би се развило при липсата на необходимото проследяване и наблюдение в Турция. В тази връзка той отчита и че там жалбоподателят е без

семейството си, и намира, че в частта на решението по чл. 8 Съдът неправилно се е ограничил до личния му живот. Смята, че и компонентът „намаляване на очакваната продължителност на живота“ с квалификацията „значително“ е много рестриктивен и несъвместим с абсолютния характер на чл. 3 и че в случая, въпреки липсата на очевидни индикации, риск от самоубийство не е могъл да бъде изключен, предвид тежестта на заболяването на жалбоподателя, личното му положение и статистическите данни. Съдия Serghides намира, че възприетото в решението разбиране за „нечовешко отношение“ е погрешно от гледна точка на логическите понятия интензия (дълбочина – характеристики или същностни качества; род и единственост) и екстензия (обхват – конкретните случаи, които включва; видовете и различните категории), тъй като формиралите мнозинство съдии са взели най-крайните случаи от екстензията, за да определят на тяхната основа интензията, прибавяйки към нея допълнителни характеристики, което стеснява защитата и противоречи на принципа за ефективност като тълкувателен метод. Съдия Serghides критикува и практиката на Съда, изискваща да е налице „много изключителен случай“, тъй като при тълкуването и прилагането на чл. 3 не трябва да се използват различни стандарти в зависимост от това дали става въпрос за чужденец, чието експулсиране може да го изложи на нечовешко отношение, или за друг случай на такова отношение, както и защото за прага на тежест е без значение дали жалбоподателят е подложен на нечовешко отношение пряко от държавата, в която живее, или от тази, в която е експулсиран (*Saadi v. Italy* ([GC], no. 37201/06, § 138), и защото източникът на риска не променя степента на защита, гарантирана от Конвенцията (*Tarakhel v. Switzerland*, no. 29217/12, § 104). И накрая, съдия Serghides смята, че при съмнение дали е достигнат прагът на тежест, следва

да се прилагат максимите *in dubio in favorem pro jure/libertate/ persona* и *ut res magis valeat quam pereat* – аспекти или функции на принципа за ефективност, който изисква съответното право да бъде тълкувано и прилагано широко и по практически и ефективен, а не теоретически, илюзорен, рестриктивен или формалистичен начин, винаги, независимо коя разпоредба на Конвенцията е приложима и колко висок праг поставя, както и на всяко стъпало от стълбицата на прага за тежест.

В общо особено мнение съдиите Kjølbro, Dedov, Lubarda, Harutyunyan, Kucsko-Stadlmayer и Poláčková изразяват несъгласие със заключението, че е извършено нарушение на чл. 8. Посочват, че съгласно практиката на Съда експулсирането на „установили се мигранти“ без „семеен живот“ е оправдано, когато извършеното престъпление и наложеното наказание са достатъчно тежки и чужденецът е запазил известни връзки със страната си на произход, макар и те да са много по-слаби, отколкото с тази, в която се е установил. Отбелязват, че настоящият случай представлява интерес само защото жалбоподателят страда от психична болест и не му е било наложено наказание, а в никое от предишните решения, в които Съдът е разгледал през призмата на чл. 3 и чл. 8 експулсирането на страдащ от такава болест чужденец и не е установил нарушение на чл. 3 или е обявил основаното на тази разпоредба оплакване за явно необосновано, не е приел, че експулсирането би нарушило чл. 8; единствено по делото *Paposhvili* е намерил нарушение както на чл. 3, така и на чл. 8, но там жалбоподателят е имал семеен живот в Белгия и състоянието му е било животозастрашаващо. Според тях когато аргумент срещу експулсирането на жалбоподател е неговата физическа или психична болест, чл. 3 е – и трябва да

остане – основната разпоредба, а чл. 8 не следва да предоставя по-голяма защита. Те отбелязват, че в повечето досегашни случаи на чужденци със здравни проблеми Съдът не е установявал нарушение на чл. 8, стига да са задоволени критериите *Maslov*. Пристъпват към разглеждане на съображенията, по които в настоящия случай той е намерил такова нарушение, въпреки че не е констатирал намеса в семейния живот и нарушение на чл. 3: 1) Според тях в наказателния процес въпросът за експулсирането на жалбоподателя е бил решен окончателно след щателно разглеждане в съответствие с практиката на Съда, пред който той не е подал жалба с оплакване от постановената през 2009 г. заповед, а в производството за преразглеждане съдилищата е трябвало да решат въпроса дали неговото „здравословно състояние“ през 2015 г. прави изпълнението на тази заповед „очевидно неуместно“ и аспектите, които мнозинството неоснователно е приело за пренебрегнати от въззивния съд, не са и подлежащи на разглеждане в това производство, нито има данни жалбоподателят да е навел аргументи, които да са останали необсъдени. Според шестимата съдии на практика мотивите на Съда в тази им част означават, че преценката в такива производства трябва да се разпростира отвъд здравословното състояние на лицето и промените в положението му. 2) Те отбелязват, че за първи път Съдът намира психичната болест на жалбоподател към момента, когато е извършил престъпление, и обстоятелството, че вместо да бъде наказан, е бил настанен в съдебнопсихиатрична институция, за ограничаващи тежестта на първия критерий *Maslov* в общия баланс на интересите; освен това с мотива си, че „[п]ървият критерий *Maslov* (...) предполага компетентният наказателен съд [в производството за преразглеждане] да е изследвал дали действията на установилия се мигрант (...)

са разкривали изискваната според наказателното право степен на вменяемост“, формиралите мнозинство съдии са добавили в оценката по този критерий нов слой, който е от субективен характер, докато преди Съдът се е фокусирал върху обективните съставни елементи на престъпленията, и това развитие в прилагането на критерия ще изисква на практика по-подробно разглеждане както на национално, така и на европейско ниво. Шестимата съдии са на мнение, че с добавянето на този субективен елемент, без обяснение защо трябва да бъде отчитан именно той, ако има и други, като например смекчаващи обстоятелства, Съдът е отишъл много далече – не само защото виновността на жалбоподателя е била преценена в наказателния процес, но и защото в него въпросът е бил решен окончателно, а той не е предмет на разглеждане по настоящото дело; при това Съдът не е уточнил до каква степен фактът, че жалбоподателят е бил обявен за невменяем и съответно за неподлежащ на наказване, следва да натежи при общата преценка на всички приложими критерии, нито е приел, че в такъв случай експулсиране не може да бъде извършено. 3) Съдиите намират, противно на констатацията в решението, че националните съдилища са преценили задълбочено промяната в обстоятелствата, и по-специално здравето на жалбоподателя и риска да извърши ново престъпление; именно поради този риск той е бил настанен в съдебнопсихиатрична институция, като законът е задължавал властите да осигурят мярката да не бъде продължавана повече от необходимото, т.е. наличието на такъв риск е било част от преценката в производството за преразглеждане и мярката е била изменена поради положителния ефект на лечението му. Доколкото относимите мотиви в решението могат да се разбират в смисъл, че продължаващото наличие на риск от

извършване на ново престъпление е важно или решаващо при преценката за пропорционалност на експулсирането, шестимата съдии не се съгласяват, тъй като то може да има за цел и предотвратяване на безредици, т.е. може да бъде оправдано дори и при липса на такъв риск, стига да са изпълнени критериите *Maslov*. 4) Според тях продължителността на пребиваването на жалбоподателя в Дания е била взета предвид в наказателния процес, а в производството за преразглеждане, фокусирано върху наличието на значителна промяна в положението му след заповедта за експулсиране, тя не е била отчетена изрично, както и силата на връзките му с Дания, но и единствената промяна по отношение на тези обстоятелства се е състояла в изтичането на 6 години, през които той не е бил на свобода, а е бил подложен на лечение; самият той не е твърдял да са налице други промени. 5) Шестимата съдии не поставят под въпрос значението на продължителността на забраната за ново влизане в страната при преценката за пропорционалност, но отбелязват, че националните съдилища не са имали правомощие да я намалят. Накрая те посочват, че Съдът не е установил материално нарушение на чл. 8, а е очертал елементи, които според него не са били отчетени достатъчно при преценката за пропорционалността на намесата, т.е. констатацията му за нарушение е от процедурен характер и решението му не ориентира много вътрешните съдилища в случай на подновяване на производството за преразглеждане. В заключение изразяват мнението, че това решение е развитие в практиката, за което трябва да се съжалева, защото то засилва защитата на извършители на много тежки престъпления и акцентира върху намалената наказателна отговорност, като по този начин подобрява защитата на индивида за сметка на интереса на обществото от опазване на обществения ред и предотвратяване на престъпления;

практическите му последици за конкретното положение на жалбоподателя са несигурни, а по други подобни дела може да доведе до по-изчерпателна преценка на всички критерии *Maslov* в производството за преразглеждане и по-голямо фокусиране върху въпроса за намалената наказателна виновност поради психично заболяване при преценката за естеството и тежестта на извършеното престъпление, както и върху продължителността на забраната за ново влизане в страната при преценката за пропорционалността на експулсиране поради наказателно осъждане.

Дискриминационното отношение може да представлява унизително отношение, като въпросът дали жалбоподателите са претърпели физически наранявания не е задължително решаващ. Забавянето на разследването на актовете насилие и унизително отношение спрямо жалбоподателите при опит за провеждане на мирно ЛГБТ събитие разкрива дългогодишната неспособност, която може да се тълкува и като нежелание, на националните власти да изследват хомофобските и/или трансфобските мотиви зад такива актове.

Липсата на ефективни оперативни превантивни мерки, целящи да предпазят събитието от агресивна контрадемонстрация, признаците на мълчаливо съгласие от страна на представители на властите, покровителство и дори активно участие в отделни действия, мотивирани от предразсъдъци са в нарушение на чл. 3 в неговия

материален аспект във връзка с чл. 14 от Конвенцията.

Решение по делото [Women's Initiatives Supporting Group and Others v. Georgia \(nos. 73204/13 and 74959/13\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са 35 физически лица и 2 сдружения, създадени с цел насърчаване и защита на правата на ЛГБТ хората в Грузия. Жалбоподателите физически лица са или служители на жалбоподателите неправителствени организации, или членове и поддръжници на ЛГБТ общността в Грузия.

В края на април, началото на май 2013 г. двете сдружения информирали властите, че планират да проведат в центъра на Тбилиси на 17 май 2013 г. мълчалив двадесетминутен флашмоб („събитието IDАНО“) по повод Международния ден срещу хомофобията. С оглед предишни прояви на насилие от радикални групи по време на подобно събитие и на фона на медийни публикации, че ултраконсервативни НПО и духовници планират да проведат контрадемонстрация на същия ден организаторите поискали МВР да изработи ефективен план за защита на събитието им от евентуално насилие. Властите били уведомени и за отправени сериозни заплахи, насочени към живота и здравето на служители на двете сдружения жалбоподатели.

С цел да се избегне евентуален сблъсък между участниците в двете прояви, по предложение на властите било определено събитието IDАНО да се проведе на площад Пушкин, а не на първоначално заявения булевард Руставели, от където, по данни на властите, щели да преминат около 10 000 контрадемонстранти. На 17 май дванадесет от жалбоподателите, които първи пристигнали на площада, се оказали пред тълпа от 35 000 – 40 000 контрадемонстранти, които крещели хомофобски

обиди и физически заплахи. Площадът бил заграден с подвижни метални огради и тънък кордон от невъоръжени полицаи, липсвали отряди за борба с безредиците. От представените пред Съда снимки и видеа, заснети от независими журналисти от този ден, се виждат разговори между висши служители на МВР и представители на контрадемонстрантите, както и че в крайна сметка контрадемонстрантите са преминали безпроблемно полицейския кордон, включително с помощта на полицаи, тичайки срещу 12-те жалбоподатели, размахвайки дървени пръчки и железни бухалки. Жалбоподателите успели да се качат на два, осигурени от полицията автобуса, върху които контрадемонстрантите се нахвърлили с камъни и бухалки. Автобусите успели да се измъкнат от тълпата, но били преследвани из града от някои от участниците в контрадемонстрацията.

Междувременно близо до площада друга група от 15 жалбоподатели била обградена от тълпа контрадемонстранти, крещящи заплахи и обиди. Присъстващите няколко на брой полицаи останали безучастни, като едва след активната намеса на служител на местното представителство на ООН в крайна сметка били изпратени полицейски патрули, които успели да изведат жалбоподателите и да им помогнат да се скрият в къща, която охранявали до пристигането на полицейски микробус. След като обаче жалбоподателите се качили в микробуса, контрадемонстрантите, крещейки: „Убийте ги с камъни!“ и „Убийте ги всички!“, го обградили, изпотрошили стъклата му с железни бухалки и камъни в опит да измъкнат пътниците. Една от жалбоподателките била уцелена с камък по главата.

В късния следобед на 17 май един от 12-те жалбоподатели („жалбоподател № 23“), които били нападнати на площада, се върнал в центъра на града, за да потърси

някои от изчезналите му приятели и колеги. Той бил разпознат от група от около десетина души контрадемонстранти, бил нападател от тях, бит и ритан. В крайна сметка успял да избяга и се скрие в супермаркет на същата улица, но нападателите блокирали всички изходи на магазина. Очевидно след телефонно обаждане от страна на персонала на супермаркета пристигнали около десет полицейски служители. След като намерили жалбоподателя в мазето, те му казали, че предвид факта, че агресивни хора са обсадили магазина, не могат да гарантират безопасността му. Вместо това му предложили да му обръснат брадата и да облече полицейска униформа, за да може да избяга маскиран. Той се съгласил. Бръсненето продължило около час и било заснето с телефон от полицаите, които отправяли хомофобски забележки и въпроси към жалбоподателя. В крайна сметка, той успял да напусне супермаркета.

Останалите 8 жалбоподатели физически лица успели да се смесят с контрадемонстрантите и да избягат от мястото на инцидента сами и няма данни да са били малтретирани.

Във връзка с насилията на 17 май било образувано разследване от МВР. В резултат на четирима контрадемонстранти били наложени глоби от по около 45 евро за нарушаване на обществения ред и били образувани две наказателни производства, първото от които приключило с оправдателна присъда поради сериозни пропуски в разследването, а другото производство е всеящо. Само на един от индивидуалните жалбоподатели е бил признат статут на жертва в наказателните производства.

Решението:

По оплакването за нарушение на чл. 3 и чл. 14 от Конвенцията

50-55. Двадесет и седем от жалбоподателите физически лица твърдят, че държавата ответник е нарушила правата им по чл. 3 и чл. 14, тъй като, първо, полицията не ги е защитила от тълпата; второ, имало е ясни признаци за съпричастност на властите към враждебното отношение на контрадемонстрантите към събитието ИДАНО и трето, не е проведено ефективно разследване на инцидентите, по-конкретно не е проверено наличието на дискриминационни мотиви у нападателите. Правителството възразява, че полицията е положила всички усилия, за да защити участниците в събитието и предприетите мерки са били съобразени с броя на контрадемонстрантите и факта, че ако са били използвани специални мерки за борба с безредиците, като водни оръдия, гумени куршуми или сълзотворен газ, е можело да бъде предизвикано още по-голямо насилие. Твърди, че преговорите между висши служители на МВР и духовници на площада не могат да се тълкуват като знак за съпричастност на властите към последвалите насилствени действия на контрадемонстрантите. Оспорва и твърдението за неефективно разследване.

56-58. Съдът отбелязва, че оплакванията касаят позитивите задължения на държавата по чл. 3 (във връзка с нападенията от страна на контрадемонстрантите), негативните задължения (във връзка с претърпяното от жалбоподател № 23) и задължението за ефективно разследване. Съдът счита, че оплакванията на жалбоподателите по чл. 3 и чл. 14 във връзка с чл. 3 трябва да се разгледат едновременно.

i) праг на суровост

59. Съдът напомня, че „дискриминационното отнасяне, като такова, по принцип може да представлява унижително отношение по смисъла на чл. 3, когато достига такава степен на суровост, че да

представлява накърняване на човешкото достойнство. Дискриминационните забележки и обиди във всеки случай трябва да се считат за утежняващ фактор, когато се разглежда даден случай на малтретиране в светлината на чл. 3. Това важи с особена сила за престъпленията от омраза с насилие. В тази връзка следва да се припомни, че не само деяния, основани единствено на характеристиките на жертвата, могат да бъдат класифицирани като престъпления от омраза. За Съда извършителите могат да имат смесени мотиви, като са повлияни от ситуационни фактори еднакво или по-силно, отколкото от предубеденото отношение към групата, към която принадлежи жертвата“ (вж. *Sabalić v. Croatia*, no. 50231/13, §§ 65 и 66).

60-61. В настоящия случай жалбоподателите са били обект на яростна реч на омраза и агресивно поведение. Те са били заобиколени от тъпа, изричаща смъртни заплахи и прибягваща до физически нападения, което показва реалността на заплахите, както и че ясно различимите хомофобски предразсъдъци са изиграли ролята на утежняващ фактор. Видно е, че съответните жалбоподатели са възприели заплахата от физическо насилие много сериозно с оглед действията на контрадемонстрантите. В допълнение целта на това словесно и физическо нападение очевидно е била да спласи жалбоподателите, така че те да се въздържат от публично изразяване на подкрепа за ЛГБТ общността. Емоционалното страдание на жалбоподателите трябва да е било допълнително утежнено от факта, че полицейската защита, която им е била обещана преди събитието ИДАНУ, не е била осигурена своевременно или адекватно. При тези обстоятелства Съдът счита, че въпросът дали жалбоподателите са претърпели физически наранявания с определена тежест не е решаващ. Поради

това Съдът намира, че ситуацията, в която са се оказали 27-те жалбоподатели не е била съвместима със зачитането на човешкото им достойнство и е достигнала прага на суровост по смисъла на чл. 3 във връзка с чл. 14.

ii) процедурни задължения

62-63. Член 3 от Конвенцията изисква властите да проведат ефективно официално разследване на твърдяното малтретиране, дори когато такова е било извършено от частни лица. При разследването на инциденти с насилие държавните органи са длъжни да предприемат всички разумни мерки, за да разобличат възможните дискриминационни мотиви. Задължението е за полагане на максимални усилия и следователно не е абсолютно. Органите трябва да направят всичко разумно при конкретните обстоятелства, за да съберат и осигурят доказателства, да използват всички практически средства за разкриване на истината и да вземат напълно обосновани, безпристрастни и обективни решения, без да пропускат подозрителни факти, които могат да сочат за насилие, продиктувано от расова или религиозна нетърпимост, или насилие, мотивирано от дискриминация, основана на пола. Без строг подход от страна на правоприлагащите органи, престъпленията, мотивирани от омраза, неизбежно ще бъдат третирани наравно с обикновените случаи без такъв подтекст, а произтичащото от това безразличие ще бъде равносилно на официално мълчаливо съгласие или дори покровителство на престъпленията от омраза (вж. *Identoba and Others v. Georgia*, no. 73235/12, § 77).

64-65. Съдът отбелязва, че разследването е проведено от отдел на МВР, който заедно с други, е отговарял за осигуряването на безопасността на митинга. Като се има предвид, че жалбите на национално ниво са включвали оплаквания за недостатъчна

полицейска защита и дори съпричастност на някои от служителите на реда към враждебното отношение на участниците в контрадемонстрацията, Съдът намира, че са налице достатъчно основания да се постави под въпрос независимостта и безпристрастността на това разследване (сравни *Kukhalashvili and Others v. Georgia*, nos. 8938/07 and 41891/07, § 132). На следващо място, по нито едно от образуваните наказателни производства не са постигнати осезаеми резултати – по едното е постановена оправдателна присъда, като съдът е признал, че проведеното разследване е било явно недостатъчно, а второто е в началния си етап 6 години след събитията. Нещо повече, с изключение на жалбоподател № 23, на никой от останалите жалбоподатели дори не е бил признат статут на жертва. Подобно забавяне само по себе си е несъвместимо със задължението на държавата да проведе ефективно разследване, още повече че задачата не е била трудна, тъй като, първо, самоличността на организаторите на контрапротеста е била известна на властите и, второ, видеозаписите на сблъсъците са съдържали изображения на най-агресивните нападатели. На последно място, като се има предвид нивото на неоправдано насилие и агресия срещу жалбоподателите, Съдът не счита, че наложената лека административна санкция на други 4-ма контрадемонстранти е достатъчна, за да освободи държавата от процесуалното ѝ задължение по чл. 3.

66-67. Съдът счита, че забавянето на разследването е разкрило дългогодишната неспособност – която може да се тълкува и като нежелание – на националните власти да изследват хомофобските и/или трансфобските мотиви зад упражненото над 27-те жалбоподатели насилие и унижително отношение. Националното законодателство изрично определя дискриминацията на основата на сексуална ориентация и полова идентичност като утежняващо

обстоятелство при извършването на престъпление. Било е крайно наложително да се разследва възможността дали дискриминацията е била мотивиращ фактор, като се има предвид добре документираната враждебност срещу ЛГБТ общността в страната по време на разглеждания случай. Поради изложеното Съдът установява, че националните власти не са провели надлежно разследване на мотивираното от омраза малтретиране срещу 27-те жалбоподатели. Съответно е налице нарушение на чл. 3 в неговата процесуален аспект във връзка с чл. 14 от Конвенцията.

iii) материалноправни задължения

68-69. За да възникне за държавата позитивно задължение по чл. 3, трябва да се установи, че властите са знаели или е трябвало да знаят за съществуването на реален и непосредствен риск от малтретиране на идентифицирано лице от престъпни действия на трета страна и че не са предприели мерки в рамките на правомощията си, които, преценени разумно, е можело да се очаква да избегнат този риск (вж. *X and Others v. Bulgaria* [GC], no. 22457/16, §§ 181-83). Мълчаливото съгласие или покровителство на органите на действията на частни лица, които нарушават правата по Конвенцията също може да ангажира отговорността на тази държава по Конвенцията (вж. *Chernega and Others v. Ukraine*, no. 74768/10, §§ 125-31). При преценката на доказателствата във връзка с оплакване за нарушение на чл. 3 от Конвенцията Съдът възприема стандарта за доказване „извън всякакво разумно съмнение“. Когато въпросните събития попадат изцяло или в значителна степен в сферата на изключителното знание на властите, правителството трябва да предостави задоволително и убедително обяснение, като представи доказателства за факти, които поставят под съмнение разказа на жертвата за събитията. При липса на

такова обяснение Съдът може да направи изводи, които могат да бъдат неблагоприятни за правителството (вж. *Nachova and Others v. Bulgaria* [GC], nos. 43577/98 и 43579/98, § 147).

70-71. По отношение на инцидентите с контрадемонстрантите Съдът счита, че при разглеждането на въпроса дали държавата ответник е изпълнила своите материално правни задължения, той трябва да съобрази следното: (а) задължението за предприемане на оперативни превантивни мерки, което се счита за едно от двете съществени позитивни задължения, присъщи на чл. 3 и (б) степента на официалното мълчаливо съгласие или покровителство на действията на частни лица. Що се отнася до въпроса дали властите са знаели или е трябвало да знаят за рисковете, свързани със събитието IDAHO, Съдът отбелязва, че организаторите на контрапротеста са дали ясно да се разбере много преди събитието, че целта им е била да предотвратят изобщо провеждането му и че ще направят това чрез провеждането на контрадемонстрация на същата дата и в същата част на града. Съдът отбелязва също така, че видно от материалите по делото властите са знаели, че се очаква да присъстват повече от 10 000 контрадемонстранти, към които според медиите са щели да се присъединят още „хиляди хора“. Освен това в социалните медии са се разпространявали сериозни заплахи за живота на участниците в събитието IDAHO. Всъщност властите са били длъжни да използват всички възможни средства, например като направят публични изявления преди събитието IDAHO, ясно заявявайки своята толерантност и предупреждавайки, потенциалните нарушители на закона за естеството на възможните санкции (сравни *Identoba and Others*, цитирано, § 99, и *Ouranio Toxo and Others v. Greece*, no. 74989/01, § 42).

72-74. Съдът отбелязва и че с оглед на предходни събития и обществените нагласи властите са могли по-лесно да предвидят всички рискове по опазване на обществения ред на масови събирания, свързани със социално чувствителната кауза на ЛГБТ общността. Освен това контрадемонстрантите са започнали да се събират часове преди началото на събитието IDAHO и органите са имали достатъчно време да пренаредят плановете за сигурност, като например разположат достатъчно на брой отряди на полицията за борба с масовите безредици. Така Съдът намира, че всички рискове, свързани със събитието IDAHO, са били предварително напълно известни на националните власти и че следователно те са били задължени да осигурят засилена държавна защита на участниците в него. По аргумента на правителството, че властите са положили максимални усилия да защитят участниците в събитието IDAHO като са изготвили предварителен план за тяхното пренасочване в случай на конфликт, Съдът счита, че разпръскването на ЛГБТ демонстрантите, без да им се даде възможност да проведат публичния си митинг, не може да се счита, при конкретните обстоятелства по делото, за изпълнение от страна на държавата на нейното позитивно материално задължение да осигури адекватна защита срещу нападения, мотивирани от омраза (сравни, *mutatis mutandis*, *Identoba and Others*, цитирано по-горе, § 73).

75-76. Що се отнася до мълчаливото съгласие на някои полицейски служители с действията на контрадемонстрантите, Съдът намира въз основа на наличните видеоматериали, както и на индивидуалните разкази на всеки от 27-те жалбоподатели, за установено че в някои случаи полицията не само не се е противопоставила на пробиването на кордоните, но редица полицейски

служители дори са насърчили контрадемонстрантите да го направят. Освен това Съдът намира за особено поразително как някои висши служители на МВР са останали пасивни пред заплахите за обществения ред. С оглед и на извода за липса на ефективно разследване и конкретно на проверка за наличието на дискриминационни мотиви Съдът посочва, че този процесуален пропуск допринася за официалното мълчаливо съгласие или покровителство на престъпленията от омраза (вж. *Beizaras and Levickas v. Lithuania*, по. 41288/15, § 155). Всъщност Съдът не изключва възможността безпрецедентното ниво на насилие да е било повлияно от липсата на своевременно и обективно разследване на предишни по-леки актове на насилие срещу ЛГБТ общността.

77. По отношение оплакването на жалбоподателя, който е трябвало да избяга от контрадемонстрантите преоблечен като полицейски служител Съдът е убеден от ясното и последователно описание на събитията, дадено от жалбоподателя и пред националните органи, в съчетание с липсата на разследване от страна на властите по жалбите на жалбоподателя, че е установено отвъд разумно съмнение, че той е бил подложен на унизително отношение в нарушение на негативните задължения на държавата по чл.3.

78. В светлината на гореизложеното, като има предвид неуспеха на властите да предприемат ефективни оперативни превантивни мерки, целящи да предпазят събитието ИДАНО от агресивната контрадемонстрация, признаците на мълчаливо съгласие от страна на представители на властите, покровителство и дори активно участие в отделни действия, мотивирани от предразсъдъци, Съдът заключава, че е налице нарушение на чл. 3 в неговата материална част във връзка с чл. 14 от Конвенцията.

По оплакването за нарушение на чл. 11 и на чл. 14

79-80. Всички жалбоподатели се оплакват както по чл. 10 и чл. 11, взети самостоятелно, така и във връзка с чл. 14, че не са могли да осъществят плановете си за провеждане на мирен публичен митинг поради мотивираните от омраза нападенията срещу тях и бездействието на полицията. Правителството твърди, че полицията е положила всички усилия да предпази участниците в събитието ИДАНО от агресията на контрадемонстрантите и да гарантира правото им на свобода на мирно събиране.

81-84. Съдът отбелязва, че в случая разпоредбата на чл. 11 следва да се разглежда като *lex specialis*, която, ако е необходимо, да бъде разгледана в светлината на принципите, развити чл. 10. Като взема предвид съответните общи принципи, уреждащи прилагането на чл. 11 и чл. 14 в ситуации, подобни на разглежданата по настоящото дело (за изчерпателно обобщение на съответните принципи вж. *Identoba and Others*, цитирано, §§ 93-96), както и своите задълбочени фактически и правни констатации по-горе по чл. 3 и чл. 14, които са също толкова относими към оплакванията, свързани със свободата на събранията, Съдът счита, че полицията не е изпълнила позитивното си задължение да осигури мирното провеждане на събитието ИДАНО на 17 май 2013 г. Отношението на властите при планирането на действията, които бих позволили събитието да се проведе безпрепятствено подсказва, че предприемането на мерки, целящи да се даде възможност за провеждане му, никога не е било истински приоритет за националния орган. Следователно е налице нарушение на позитивните задължения на държавата-ответник по чл. 11 във връзка с чл. 14 от Конвенцията.

Липсата в законодателството на ефективни мерки за защита на жертвите на домашно насилие, в това число липсата на легална дефиниция на понятието за домашно насилие, и каквато и да е форма на заповед за защита, представлява нарушение на материалноправните аспекти на чл. 3. Непровеждането на ефективно разследване на случаите на домашно насилие нарушава процедурните аспекти на чл. 3.

Решение по делото [Tunikova and Others v. Russia \(nos. 55974/16, 53118/17, 27484/18 and 28011/19\)](#)

Фактите: Жалбоподателките се оплакват, че националните власти не са им предоставили защита от домашно насилие. Първата жалбоподателка заживяла със своя партньор Д. през 2011 г. През 2012 г. за първи път той осъществил актове на домашно насилие спрямо нея. Това се повторило и на следващата година. През 2014 г. след скандал помежду им Д. ударил жалбоподателката по главата, след което я завлякъл на терасата на 15-етажния им блок и я провесил от там. Страхувайки се, че той може да я хвърли през терасата, първата жалбоподателка грабнала кухненски нож и намушкала партньора си. Образованите наказателни производства срещу Д. за нанасяне на телесна повреда и заплахата за убийство били прекратени. На 26 юни 2017 г. националният съд признал жалбоподателката за виновна за нанесена тежка телесна повреда на Д. Съдът приел, че същата е превишила пределите на неизбежната отбрана.

Втората жалбоподателка била жертва на физическо насилие от страна на съпруга си О. За първи път това се случило на през 2015 г. Полицията отказала да образува наказателно производство. Жалбоподателката била жертва на насилие от страна на

съпруга си неколнократно и в периода януари – юли 2016 г. В резултат на това по тялото и били констатирани множество синини и хематоми. Наказателно производство отново не било образувано поради липса на сериозни наранявания. Жалбоподателката подала тѣжба за нанасяне на побой и няколко леки телесни повреди. Нито едно от производствата не довело до осѣдителна присѣда за съпруга на жалбоподателката. През ноември 2019 г. О. нападнал жалбоподателката по време на съдебно заседание по дело за родителски права по отношение на общото им дете. В резултат жалбоподателката получила сътресение. Националните власти отново отказали да образуват наказателно производство.

След развода помежду им през 2007 г. до април 2015 г. третата жалбоподателка била жертва на актове на насилие от страна на бившия си съпруг (А.) в над 20 случая. За всеки от тях полицията отказала да извърши разследване. През април 2015 г. жалбоподателка поискала полицейска закрила, като в молбата си подробно описала всички актове на насилие, приложила и медицински документи. Последвал отказ за образуване на наказателно производство, отменен от прокурор, който разпоредил и извършването на допълнително разследване. През юли 2015 г. от полицията отново отказала да образуват наказателно производство. През май и юни последвали нови инциденти, които отново били игнорирани от националните власти. Образованото производство по тѣжба на жалбоподателката срещу бившия ѝ съпруг било прекратено поради приет закон за обща амнистия. През октомври 2015 г. по разпореждане на прокурор било образувано наказателно производство за тормоз, касаещо общо 23 акта на насилие. Следователят, ръководещ разследването, го прекратил, тѣй като описаните актове не

осъществявали престъпния състав на тормоза. Образованите производство по тъжби на жалбоподателката били прекратени на различни формални основания, сред които и промени в законодателството. През септември А. бил признат за виновен за нанесен побой над третата жалбоподателка. Присъдата била отменена от втората инстанция, а делото върнато за ново разглеждане. През 2018 г. наказателното преследване за извършените деяния било погасено по давност.

Четвъртата жалбоподателка била атакувана физически от съпруга си Д. През октомври 2017 г. той ѝ посегнал за първи път, освен това ѝ отнел телефона и скъсал паспорта ѝ. След раздялата им жалбоподателката продължила да е жертва на насилие. На 10 ноември 2017 г. Д. заключил жалбоподателката в колата си, опрял нож в гърлото ѝ и я заплашил с убийство. Заявил, че ще разтопи тялото ѝ в киселина. На следващия ден майката на жалбоподателката подала сигнал в полицията за случилото се. При разпита на жалбоподателката полицейски инспектор на няколко пъти я посъветвал да оттегли оплакванията си, а действията на Д. полицейските служители окарали като „израз на любов“. На 11 декември 2017 г. Д. отвлякъл жалбоподателката и отсякъл и двете и ръце с брадва. След като я превързал и спрял кървенето, той я закарал в най-близката болница и се предал в полицията. Жалбоподателката загубила дясната си ръка до китката, а лявата била спасена частично, но била функционално ограничена. За деянията си Д. бил осъден на 14 години лишаване от свобода. Жалбоподателката иницирала наказателно производство за професионална небрежност срещу полицейските инспектори, отказали да ѝ предоставят защита. Производството било окончателно прекратено поради невъзможност да се установи контакт с

единия инспектор, тъй като бил изпратен на мисия в друга област на страната.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 3 и чл. 13 от Конвенцията

Жалбоподателките се оплакват, че националните власти не са им предоставили защита срещу актовете на домашно насилие, осъществени спрямо тях. Оплакват се от липса на правни мерки за защита, както и от неефективно разследване на актове на насилие спрямо тях.

71-75. На първо място. Съдът изследва въпроса дали жалбоподателките са били подложени на отношение, попадащо в обхвата на чл. 3. Съдът напомня, че за да попадне в обхвата на чл. 3 засягането на личността следва да достигне определен праг на суровост. Преценката зависи от редица фактори, като вида и контекста на засягането на жертвата, продължителността му, физическите и ментални вреди, настъпили като резултат и др. В настоящия случай четирите жалбоподателки са били жертва на физическо и психическо насилие от страна на своите партньори или съпрузи, за което са налице и медицински документи. Наличието на физически травми показва, че прагът, допустим от чл. 3, е преминал. Съдът отбелязва също наличието на психологическо въздействие върху жертвите на домашно насилие. Друг сериозен фактор е страхът от бъдещи нападения.

76-77. Поведението на насилниците е създавало у жалбоподателките основателен страх, че актовете на насилие ще се повторят. Доказателство за това са обстоятелствата, че жертвите са търсили защита от властите. Съдът приема, че отказите на властите да предоставят защита на жалбоподателките е допринесло за тяхната тревожност и чувство на безсилие.

Съдът счита, че жертвите са преживели тежки психологически и емоционални травми, които сами по себе си попадат в обхвата на чл. 3. В заключение приема, че преживяното от жалбоподателките попада в обхвата на защита на чл. 3.

78. Според практиката на Съда, позитивните задължения на държавите включват създаването на законодателство, предвиждащо способности за защита. Също така да реагират своевременно на сигнали за домашно насилие. На трето място държавите са задължени да проведат ефективно разследване.

79-81. На следващо място, Съдът изследва въпроса дали държавата е нарушила позитивното си задължение да създаде необходимото законодателство. Според жалбоподателките Русия не е разполага със законодателство, способно да се справи с проблемите, свързани с домашното насилие. Актовете на психическо насилие не биха могли да се преследва по никакъв начин.

82-84. Правителството твърди, че макар домашното насилие да не е дефинирано като отделен състав на престъпление или административно наказание, то всяко нападение срещу гражданин е наказуемо по руското право. Твърди се още, че изменението в закона, с което „побой“ бива квалифицирано като административно нарушение, а не престъпление, цели превенция и по-лесно налагане на наказанието. Счита, че законодателството предвижда достатъчни мерки, както за превенция на насилието, така и последващи такива.

85-86. По отношение на материалноправните аспекти, Съдът припомня, че задължението на държавата в случаи, свързани с актове на домашно насилие, обикновено изисква от властите да приемат мерки в сферата на наказателноправната защита. Това би могло

да се постигне, както чрез уреждането на отделен състав на престъпление, така и чрез квалифициран състав при различните видове престъпления. Отбелязва, че след последното решение срещу Русия, касаещо домашното насилие (*Volodina v Russia*, no. 41261/17), не са предприети законодателни промени. Понятието „домашно насилие“ все още не е дефинирано, не са предприети стъпки към криминализирането на актовете на този вид насилие.

87-92. Според Съда обстоятелствата по настоящото дело са доказателство, че руското законодателство не е в състояние да обхване адекватно многобройните форми на домашно насилие и да предостави защита на жертвите. Съгласно законодателството формите на домашно насилие, които не водят до телесни увреждания или не причиняват физическа болка - като преследване, вербално, психологическо или икономическо насилие или всякакви форми на контролиращо или принудително поведение дори теоретично не се считат за неправомерни деяния. Освен това дори при наличието на физическо насилие, законодателството изисква висок праг на вредите, за да квалифицира деянието като престъпление. По отношение на възможността за повдигане на частно обвинение, Съдът счита, че този способ прехвърля доказателствената тежест върху жертвите. Това ограничава възможността за защита. Отбелязва, че законодателно изменение, предвиждащо криминализиране на причиняването на физическа болка без телесна повреда единствено при повторно извършване, не предоставя ефективна защита. Единичен случай на побой се квалифицира като административно нарушение и се преследва по друг ред. Съдът напомня, че властите следва да действат бързо и ефективно и е недопустимо да чакат да се случи втори инцидент. Не приема възражението на правителството, според което

декриминализирането на подобни прояви е било наложително, за да се избегне възможността жертвите да оттеглят жалбите си в хода на производството.

93-94. Съдът отбелязва, че престъплението, уредено в чл. 117 от Наказателния кодекс („изтезание“) също се е оказало неприложимо, поради твърде тесния си обхват. Според Съда липсата на определение за „домашно насилие“ в руското законодателство пречи на властите да възприемат цялостен поглед върху един непрекъснат процес на насилие и да го третират като единно поведение, а не като изолирани инциденти.

95-97. Съдът отбелязва, че в почти всички държави-членки на Съвета на Европа, за жертвите на домашно насилие съществува правна възможност за получаване на мерки за незабавна защита, които да предотвратят последващо насилие. В Русия не е предвидена никаква форма на заповед за защита на жертвите на домашно насилие. Мерките за защита в наказателното производство, които правителството твърди, че биха могли да заместят този вид защита, не са подходящи в случаи на домашно насилие. Мерки като лична охрана, преместване в друго населено място и дори пластична операция биха били в тежест и неудобство на жертвата, а не на извършителя.

98-99. Приема, че законът не предвижда защита за жертвите на посегателства в административното производство, а достъпът до ограничителни мерки, които теоретично могат да бъдат наложени в наказателното производство, е силно ограничен от пропуските в материалното право, установени по-горе. Друг проблем е, че жертвата не разполага с възможност сама да поиска налагането на подобна мярка за неотклонение. Съдът заключава, че нито една от мерките не притежава необходимите ключови характеристики.

Например физическото отстраняване на извършителя от общото жилище и предотвратяване на опитите му да влезе в контакт с жертвата по всякакъв начин. Така жертвите са принудени да живеят под постоянна заплаха от ескалиращо насилие, което именно се е случило с жалбоподателките.

100. Съдът приема, че съществуващата вътрешноправна рамка, в която липсва определение за „домашно насилие“, адекватни материалноправни и процесуални разпоредби за наказателно преследване на различните му форми, както и каквато и да е форма на заповеди за защита - не отговаря на изискванията, присъщи на позитивното задължение на държавата да наказва всички форми на домашно насилие и да осигури защита на жертвите.

101-102. На следващо място, се разглежда задължението на държавата за предотвратяване на съществуващия риск от насилие. Жалбоподателите твърдят, че в нито един от случаите не са предприети каквито и да е мерки от страна на властите. Полицията е останала напълно пасивна и не е предоставила защита на жалбоподателките.

103-104. Съдът отбелязва, че държавните органи са задължени да предприемат мерки за защита на лице, чиято физическа или психическа неприкосновеност е изложена на риск. В подобни случаи може да се наложи и намеса в личния и семейния живот на гражданите, за да се защити жертвата. Припомня, че вече е изяснил позитивните задължения на властите в тази насока. Необходимо е да се реагира незабавно, тъй като всяко бездействие или забавяне, създава ситуация на безнаказаност и благоприятства извършването на повторни актове на насилие. На следващо място е нужно да се извърши пълна проверка на риска, на който

е изложена жертвата. На трето място, след като рискът за жертвата на домашно насилие бъде идентифициран, властите трябва да предприемат бързо превантивни мерки.

105-107. Съдът счита, че националните власти е трябвало да са наясно с риска за жертвите. За да стигне до това заключение взема предвид редица фактори, сред които и многократните молби на жертвите за помощ чрез спешни обаждания, жалби до полицията и др. Съдът констатира, че във всички случаи националните власти са знаели или е трябвало да знаят за насилието, на което са били подложени жалбоподателките, и са имали задължението да оценят риска от повторение на насилието и да предприемат адекватни и достатъчни мерки за тяхната защита. Въпреки това те не са изпълнили това задължение, не просто незабавно, ами изобщо.

108-109. Съдът приема, че властите не са извършили оценка на съществуващия за жертвите риск. Освен това в нормативната уредба не съществуват правила или методология за оценка на риска. Отбелязва, че властите са останали напълно пасивни и не са предприели никакви мерки за защита, за да предотвратят по-нататъшни случаи на насилие срещу жалбоподателите. Това е резултат от недостатъчната руска правна рамка, която не разполага с механизъм за защита на жертвите на домашно насилие, като например заповеди за защита.

110-111. Според Съда случаите на жалбоподателките показва, че властите не смятат, че жалбите за домашно насилие не заслужават активната им намеса. Те са приели, че жертвите на домашно насилие трябва да могат да се защитят сами. Приема, че дори рисковете от последващо насилие да са били оценени, то не са налице адекватни и ефективни механизми за гарантиране на безопасността на жертвите.

Подчертава, че налагането на тежко наказание за престъпление, след като то е било извършено, какъвто е случаят на, четвъртата жалбоподателка, не премахва отговорността на националните органи за това, че по-рано не са ѝ осигурили адекватни превантивни мерки за защита. Така властите са позволили на извършителите да продължат да заплахват, тормозят и нападат жалбоподателките безпрепятствено и безнаказано.

112-113. След това Съдът разглежда дали е спазено задължението за провеждане на ефективно разследване. Жалбоподателките твърдят, че техните случаи показват модел на бездействие, пасивност и небрежност от страна на държавата при разследването на домашно насилие. Показателен е случаят на четвъртата жалбоподателка, където липсата на реакция от страна на полицията е довела до непоправими вреди. Според правителството националните власти са изпълнили задължението си да проведат ефективно разследване.

114-116. Съдът напомня, че провеждането на ефективно разследване на актовете на домашно насилие е важна част от задълженията на националните власти по чл. 3. За да бъде ефективно разследването е необходимо следва да се положи особено старание, както и да се вземе предвид специфичният характер на този вид насилие. Разследване не би било ефективно, ако защитата, предоставена от вътрешното право, съществува само на теория; преди всичко тя трябва да действа ефективно и на практика, а това изисква бързо разглеждане на случая без излишни забавяния. Съдът отбелязва, че националните власти в никакъв случай не следва да оставят безнаказани актове на насилие. Напомня същественото значение на това за върховенството на правото и общественото доверие. В конкретните случаи са били налице достатъчно основания за властите да се породят задължение за провеждане на

разследване. Въпреки това полицията ограничава намесата си до кратки „предварителни разследвания“, които неизменно завършват с отказ да се образува наказателно производство на основание, че не е извършено престъпление. Според Съда провеждането на т. нар. предварително разследване не е било достатъчно, за да се квалифицира като ефективно такова.

117-120. Поради пропуски в материалното право, наказателни производства се образуват единствено при по-сериозни физически наранявания. В случаите на жалбоподателките единствената правна възможност е била да търсят защита чрез частно обвинение. Съдът приема, че по този начин те са оставени сами, без подкрепа от държавата, което е недопустимо при случаи на домашно насилие. От друга страна се приема, че магистратите, разглеждащи тъжбите, не са познавали в достатъчна степен особеностите на домашното насилие. Част от производствата са прекратени на формални основания, без да се изследва въпроса нуждаят ли се жертвите от защита. Съдът отбелязва, че гражданският иск не би допринесъл за изпълнението на процедурното задължение на държавата по чл. 3 по за разследването на такива насилствени действия.

121-122. Съдът намира, че държавата не е изпълнила задължението си да разследва малтретирането, на което са били подложени жалбоподателките. Следователно е налице нарушение на материалните и процедурни аспекти на чл. 3 от Конвенцията.

Оплакването за нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 3 от Конвенцията

123-126. Жалбоподателките се оплакват, че националните власти не са приели мерки срещу насилие основано на пола, с което са нарушили чл. 14 във връзка чл. 3 от Конвенцията. Освен липсата на

законодателство, жалбоподателките посочват стереотипното отношение, което полицейски служители, прокурори, свидетели и съдии са проявили в техните индивидуални случаи, като са отказали да признаят ситуациите на домашно насилие като застрашаващи живота и благосъстоянието на жените. Според правителството мащабът на проблема с домашното насилие и тежестта на дискриминационното му въздействие върху жените в Русия са „доста преувеличени“.

127-130. Съдът приема, че насилието над жени, включително домашното насилие, е форма на дискриминация срещу жените поради техния пол. Неспособността на държавата да защити жените от домашно насилие нарушава правото им на равна защита от закона, независимо дали тази неспособност е умишлена или не. По делото *Volodina* Съдът е констатирал, че домашното насилие засяга най-вече жените в Русия. Същото така приема, че липсата на специално законодателство показва, че властите не са склонни да признаят сериозността и мащаба на проблема с домашното насилие в Русия, както и неговото дискриминационно въздействие върху жените. Властите са се провалили в задължението си да осигурят условия за съществено равенство между половете. Съответно Съдът достига до заключение, че е налице нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 3 от Конвенцията.

По отношение на чл. 46

146-159. Съдът напомня, че решение, с което установява нарушение на Конвенцията, налага на държавата-ответник задължение да избере, под контрола на Комитета на министрите, общи мерки, които да приеме във вътрешното си право, за да сложи край на установеното от Съда нарушение и да поправи, доколкото е възможно, последиците от него. Няколко години след събитията по настоящото дело

и повече от две години след решението по делото *Volodina*, в което Съдът за първи път установява структурни недостатъци на руското законодателство, законодателството относно домашното насилие не е прието. Необходимо е държавата да предприеме законодателни промени, както в материалноправен, така и процесуалноправен аспект. Съдът счита за особено важно подобни мерки да бъдат предоставени без по-нататъшно забавяне.

3. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

Принудителното довеждане на жалбоподателя за разпит пред полицейски служител, без да има възможност да са ползва от специфичните гаранции в случаите на полицейско задържане, съгласно националното законодателство, са довели до незаконното му лишаване от свобода в нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията.

Съдилищата не са разгледали въпроса дали задържането на жалбоподателя е било съвместимо с чл. 5, § 1, въпреки изричното позоваване от страна на жалбоподателя на тази разпоредба, като по този начин са препятствали възможността той да получи обезщетение за незаконното си задържане, в нарушение на чл. 5, § 5.

Решение по делото [Jarrand v. France \(no. 56138/16\)](#)

Фактите: Жалбоподателят е френски гражданин, живеещ в Фонтен (Франция). През ноември 2009 г. лекар от университетската болница в Гренобъл, където майката на жалбоподателя, била приета по молба на семейния лекар, съобщил на прокурора, че тя се намирала в много лошо физическо и психическо състояние. След постъпването на майка му в болницата, жалбоподателят станал агресивен към персонала и заплашил, че ще използва pistol.

Няколко дни по-късно от местният център за социални дейности изпратили доклад до прокурора, в който се казвало, че положението на майката на жалбоподателя изглеждало много проблематично. Посочвало се, че живеела в неприемливо нехигиенични условия и че синът ѝ отказвал всякаква помощ или наблюдение. През декември 2009 г. съдията по настойничество в Гренобъл, по сезиране от прокурора, разпоредил поставянето на майката на жалбоподателя под съдебна защита и назначил неправителствена организация за неин специален представител.

Майката на жалбоподателя била настанена в дом за възрастни хора през май 2010 г. По същото време започнало и разследване срещу жалбоподателя за неполагане на грижи за уязвимо лице. През март 2011 г. жалбоподателят бил признат за виновен по повдигнатото му обвинение и осъден на шест месеца условно лишаване от свобода от наказателния съд в гр. Гренобъл. Апелативният съд на Гренобъл потвърдил присъдата, но наложил на жалбоподател и глоба. При обжалването Касационният съд отменил присъдата, без да върне обаче делото за ново разглеждане на долната инстанция.

През юни 2010 г. жалбоподателят взел майка си от дома за възрастни хора за следобед, след уговорка с директора на дома, но по-късно отказал да я върне. Той бил все пак убеден да я върне от служителите на сдружението, назначено за специален представител на майка му. На 11 юли 2010 г. жалбоподателят отново отказал да върне майка си в дома за възрастни хора,

след като тя прекарала следобед в дома на семейството. На следващия ден двама служители на сдружението посетили дома на жалбоподателя. Около 13.15 ч. те се опитали да се свържат с жалбоподателя, но той току-що се бил върнал в къщата и се бил заключил в къщата при майка си. В 14.10 ч. директорът на сдружението подал жалба срещу жалбоподателя в полицейския участък гр. Фонтен във връзка със случилото се.

Старши полицай от отдела за защита на семейството в Гренобъл образувал бързо полицейско производство по обвинение в „лошо отношение към уязвимо лице“, за което уведомил компетентния прокурор. На мястото на инцидента били изпратени пет полицейски екипа под ръководството на полицейски инспектор, който напразно се опитвал да установи контакт с жалбоподателя, за да го убеди да отвори вратата. Около 16.45 ч. прокурорът издал разпореждане да се разбие входната врата. Около десет полицейски служители влезли в къщата. Те насочили оръжията си към жалбоподателя, като му наредили да вдигне ръката, която криел, и да легне на земята. Той изпълнил нарежданията. Полицейските служители извършили „бърза визуална проверка на помещенията, за да проверят за наличието на оръжие“. Жалбоподателят бил арестуван, обискиран, закопчан с белезници, а според него и малтретиран, след което бил отведен в полицейското управление в Гренобъл, където бил разпитан от старши полицай от 17.55 ч. до 18.55 ч. Според жалбоподателя той бил освободен през нощта и трябвало да се прибере вкъщи с такси. Твърдял, че домът му е бил щателно претърсен, докато бил задържан в полицейския участък, и че майка му била отведена обратно в дома за възрастни хора. Към жалбата си жалбоподателят приложил и медицински сертификати.

Според жалбоподателя майка му се е върнала да живее при него през януари 2011 г. и останала с него до смъртта си през март 2014 г.

През юли 2010 г. жалбоподателят подал жалба в полицията на Гренобъл за извършено полицейско насилие и нанесени вреди. Делото било прекратено от прокурора с мотива, че не било извършено престъпление, тъй като полицията се била намесила по негово нареждане.

През януари 2011 г. жалбоподателят и майка му подали жалба до съдия-следовател към наказателния съд в Гренобъл срещу неизвестни лица, в която се оплаквали от нарушение на неприкосновеността на тяхното жилище, от извършването на актове на насилие, заплахи с оръжие, незаконен арест, незаконно лишаване от свобода, кражба и повреждане на имущество. Подадената жалба, служела и за конституирането им като граждански ищци в бъдещ наказателен процес.

През декември 2014 г. разследващият съдия прекратил делото с мотива, че „извършените действия не били явно незаконни и били разпоредени от легитимен орган“. Жалбоподателят обжалвал прекратяването, позовавайки се на чл. 5, §§ 1 и 5 и чл.8 от Конвенцията. Жалбата му била окончателно отхвърлена от Върховния касационен съд на 31 май 2016 г.

Пред Съда жалбоподателят се оплаква по чл. 5, §§ 1 и 5 и чл. 8, че задържането му било незаконно, тъй като е било лишено от правно основание, от полицейската операция в дома му, както и от липсата на възможност да получи обезщетение във връзка с чл. 5, § 1.

Решението:

40-53 Правителството оспорва допустимостта на жалбата, твърдейки, че жалбоподателят не е изчерпал

вътрешноправните средства за защита, тъй като не е завел иск срещу държавата по Кодекса за съдебната власт, предвиждащ иск в случаи на грубо нарушение, извършено служители на държавата. Жалбоподателят твърди, че е използвал всички подходящи, достатъчни и налични вътрешноправни средства за защита, за да се опита да получи обезщетение за вредите, настъпили в резултат на нарушаването на правото му на неприкосновеност на жилището и на незаконното му задържане.

Съдът посочва, че жалбата, подадена до съдия-следователя, е представлявала подходящо правно средство, когато фактите, съставляващи твърдяното нарушение на Конвенцията, биха могли да се характеризират като нарушение или престъпление, което може да се припише на длъжностно лице. Признаването на наказателната отговорност на длъжностното лице за такива деяния и обезщетението на жертвата за вреди, предоставено в рамките на гражданския иск, в случай че е установено престъпление, е било вероятно да поправи адекватно твърдяното нарушение на Конвенцията. Това важи с особена сила в настоящия случай, тъй като оплакванията, направени в националното производство, са повдигали въпроса за законосъобразността на нахлуването в дома на жалбоподателя и лишаването му от свобода от служителите на реда - проблеми, които са и в основата на оплакванията по чл. 5, § 1 и чл. 8 от Конвенцията, които жалбоподателят е предявил пред Съда. По тези причини Съдът отхвърля възражението на правителството и приема оплакванията на жалбоподателя за допустими.

По оплакването за нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията

54-56 Жалбоподателят твърди, че на 12 юли 2010 г. е бил нападат, закопчан с белезници и принудително отведен от

полицейски служители в участъка, където бил задържан в продължение на няколко часа, без да бъде поставен под полицейско задържане, като срещу него не е имало жалба за извършено престъпление. Липсвало и посочването на правното основание за неговото задържане. Съгласно френското право при задържане в полицейското управление, уведомяването на задържаното лице за неговите права, било задължително.

Правителството подчертава, че жалбоподателят е бил арестуван в рамките на разследване, започнало в резултат на жалба, подадена от сдружението, назначено от съда за специален представител на майката на жалбоподателя. То заключава, че правното основание за ареста е чл. 73 от Наказателнопроцесуалния кодекс (НПК), съгласно който в случаи на заварено престъпление или престъпление, наказуемо с лишаване от свобода, всяко лице има право да задържи извършителя и да го доведе пред най-близкия служител на полиция. Правителството обаче признава, че последвалото лишаване от свобода на жалбоподателя в полицейския участък не било в съответствие със законовите изисквания.

57-59 Съдът отбеляза, че на 12 юли 2010 г. жалбоподателят е арестуван в дома си от полицията около 16:45 ч. и принудително отведен в полицейското управление, където е бил разпитван между 17.55 ч и 18.55 ч. Самото правителство посочва, че жалбоподателят е бил задържан общо 2ч. и 55 мин. Съдът приема, че това задържане представлява лишаване от свобода по смисъла на чл.5 от Конвенцията, въпреки относителната му краткост.

Съдът подчертава, че съгласно член 5, § 1 от Конвенцията никой не може да бъде лишен от свобода освен в изброените в тази разпоредба случаи и „в съответствие с процедура, предвидена от закона“. Всяко

лишаване от свобода трябва не само да попада в някое от изключенията, посочени в а) - f) на член 5, § 1, но и да има правно основание във вътрешното право и да е съобразено със съответните материални и процесуални разпоредби.

От материалите по делото става ясно, че задържането на жалбоподателя е било извършено в рамките на разследване, образувано по жалба на директора на сдружението, на което е била поверена майката на жалбоподателя, за действия, които могат да съставляват престъпление, свързано с неполагане на грижи и злепоставяне на уязвимо лице, предвидено в член 223-3 от Наказателния кодекс, и наказуемо с пет години лишаване от свобода.

60-67 Що се отнася до лишаването от свобода, последвало ареста на жалбоподателя, Съдът отбелязва, че националните съдилища, разглеждащи жалбата му, не са се произнесли по въпроса за спазването на чл. 5, § 1, въпреки че в своята жалба той се е оплакал от произволно задържане, а по време на въззивно и касационно производство изрично се е позовал на тази разпоредба от Конвенцията. Съдът се позовава и на становището на правителството, че лишаването на жалбоподателя от свобода след арестуването му не е било извършено в съответствие със законовата процедура и че жалбоподателят не е могъл да се възползва от гаранциите и правата, предоставяни в случаите на официално полицейско задържане. Съдът заключава, че по време на въпросните събития дори преди вътрешното законодателство в тази област да бъде изменено, лице, арестувано при заварено престъпление, което е принудително отведено за разпит в полицията, трябва да бъде официално задържано, за да се ползва от гаранциите, предвидено в НПК.

Освен това Съдът отбелязва, че на 30 юли 2010 г. Конституционният съд на Франция е обявил за противоконституционни няколко разпоредби от НПК относно арестите при заварени престъпления. Вследствие на това решение законодателството е било изменено, като се е предвидило, че разпитът на лица, за които има основателни причини да се предполага, че са извършили или са се опитали да извършат престъпление, трябва да бъде извършен в рамките на официално полицейско задържане, без да се изключва възможността лицата да бъдат разпитани извън тези рамки, стига да не бъдат задържани принудително на разположение на разследващите органи. С решение от 18 ноември 2011 г. Конституционният съд постановява, че този режим е в съответствие с конституционния принцип за зачитане на правото на защита, при условие че засегнатите лица са информирани за датата и характера на престъплението, в което са заподозрени, и за правото им да напуснат полицейския участък или жандармерията по всяко време. През 2014 г. НПК бил допълнен, като било предвидено, че лицата, по отношение на които има основателни причини да бъдат заподозрени, че са извършили или са се опитали да извършат престъпление, могат да бъдат изслушани свободно само след като бъдат информирани за предполагаемия характер, датата и мястото на въпросното престъпление, правото да напуснат помещението по всяко време, правото да запазят мълчание, а ако престъплението се наказва с лишаване от свобода, и правото да бъдат подпомагани от адвокат.

От решението на Конституционния съд от 18 ноември 2011 г. може да се заключи, че дори към момента на разглежданите събития във вътрешното право е съществувало конституционно изискване на всяко лице, доведено принудително пред полицейски служител за разпит, да бъдат предоставени специалните гаранции,

свързани с полицейското задържане. От това следва, че разпитът на жалбоподателя в полицейското управление в Гренобъл на 12 юли 2010 г., когато той не е бил поставен под полицейско задържане, въпреки че и е бил отведен в участъка принудително, е представлявало лишаване от свобода по смисъла на чл. 5, което не е било „в съответствие с предвидената от закона процедура“.

По оплакването за нарушение на чл. 8 от Конвенцията

68-74 Жалбоподателят твърди, че полицейските служители са нахлули незаконно в дома му със сила и без съдебна заповед. Правителството признава, че нахлуването на силите на реда в дома на жалбоподателя представлява намеса в упражняването на правата, гарантирани от чл. 8. То обаче счита, че тази намеса е била предвидена в закона, преследвала е легитимна цел и е била необходима в едно демократично общество.

75-79 Съдът посочва, че полицията е влязла в дома на жалбоподателя по нареждане на прокурора на Гренобъл в рамките на бързо полицейско разследване по обвинение в „лошо отношение към уязвимо лице“. Съответните разпоредби на НПК определят правната рамка на бързото разследване и правомощията на служителите на полицията да се намесват в такива случаи, включително, ако е необходимо, чрез претърсване на жилището. При тези обстоятелства Съдът намира, че въпросната намеса е била „в съответствие със закона“.

80-88 Освен това Съдът отбелязва, че намесата в правото на жалбоподателя на зачитане на неприкосновеността му на жилището му е преследвала легитимните цели за „предотвратяване на безредици или престъпления“ и „защита на правата и свободите на другите“.

Що се отнася до необходимостта от намесата, Съдът, като има предвид контекста, в който е извършено претърсването на дома, подчертава, че поведението на жалбоподателя е наложило полицията да се намеси в дома му със сила, за да го арестува и да помогне на майка му, възрастно и уязвимо лице, поставено под съдебна защита, чието здравословно състояние е било предмет на основателна загриженост. Съдът отбелязва, че всяко бездействие на властите, макар и да са били наясно с уязвимото състояние на майката на жалбоподателя и рисковете, на които тя е била изложена в резултат на поведението му, би могло да ангажира отговорността на държавата-ответник по Конвенцията.

Като взема предвид свободата на преценка, предоставена на държавата, материалите по делото и належащата социална нужда, на която тя е отговорила, Съдът приема, че намесата в правото на жалбоподателя на зачитане на неприкосновеността на жилището му е била „необходима в едно демократично общество“. Следователно не е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

По оплакването за нарушение на чл. 5, § 5 от Конвенцията

89-97 Вътрешните съдилища, разглеждащи жалбата на жалбоподателя, не са разгледали въпроса за спазването на чл. 5, § 1, въпреки че жалбоподателят се е позовал изрично на тази разпоредба. В резултат на това за него е била изключена възможността за присъждане на обезщетение за претърпени вреди от незаконно задържане.

При тези много специфични обстоятелства, когато съдилищата, призовани да разгледат жалбата на жалбоподателя, не са разгледали дали задържането му е било съвместимо с чл. 5, § 1 от Конвенцията, Съдът намира, че е налице нарушение и на член 5, § 5.

4. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

Правото на съд по член 6 § 1 от Конвенцията би било илюзорно, ако вътрешната правна система на договарящата държава позволява окончателно, обвързващо съдебно решение да остане изпълнено в ущърб на една от страните. Ефективната защита на страните по делото и възстановяването на законността предполагат задължение на административните органи да изпълнят окончателното решение, постановено от националния съд. Когато административните органи отказват или не изпълняват, или дори забавят изпълнението, гаранциите, с които се ползва страната по делото по чл. 6 по време на съдебната фаза на производството, се обезсмислят. Освен това невъзможността жалбоподателите да получат изпълнение на окончателните съдебни решения в резултат на повтарящите се действия на съвета, целящи да направят изпълнението невъзможно, са още един пример за „особената недобросъвестност“ на общинския съвет и представляват неоправдана намеса в правото им на мирно ползване на техните притежания.

Решение по дело [Stoyanov and Tabakov v. Bulgaria \(No. 2\) \(no. 64387/14\)](#)

Период от малко повече от тринадесет години за досъдебно производство и три съдебни инстанции, при които основното забавяне се дължи до голяма степен на неуспеха на разследващите органи и на съдилищата да организират правилно наказателния процес, представлява нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията.

Решение по делото [Shiyankova-Kasapska v. Bulgaria \(no. 10108/16\)](#)

Вж. по-горе раздел [„Допустимост на жалбите пред ЕСПЧ“](#)

Бездействието на съда да разгледа твърденията на жалбоподателката за нарушаване на неприкосновеността на личния живот, по-специално поради разкриването на нейното пълно име, адресна регистрация, идентификационен номер на данъкоплатец и снимките от вътрешността на семейната вила, представлява нарушение на правото ѝ на достъп до съд по член 6 от Конвенцията. Съдилищата не са претеглили дали разкриването е послужило за някаква легитимна и належаща цел, например упражняването на свободата на изразяване от страна на журналистите заедно с правото на обществото да бъде информирано по

въпросите от обществен интерес, вследствие на което не е намерен баланс между правата, защитени от член 8 и член 10 от Конвенцията.

Решение по делото [Samoylova v. Russia \(no. 49108/11\)](#)

Вж по-долу раздела „[Право на зачитане на личния и семеен живот](#)“

Член 7, точка 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че лице, което счита, че разпространяването на злепоставящи твърдения по негов адрес в интернет нарушава правата му, и същевременно претендира за поправка на данни и за заличаване на информация, публикувани по

негов адрес, от една страна, и за обезщетение за причинената от това публикуване вреда, от друга страна, може да предяви пред съдилищата на всяка държава членка, на чиято територия са достъпни или са били достъпни тези твърдения, иск за обезщетение на вредата, която му е причинена на територията на държавата членка на сезирания съд, въпреки че тези съдилища не са компетентни да се произнесат по искането за поправка и за заличаване.

Решение на СЕС (голям състав) по [дело C-251/20](#)

5. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ

Задачата на Съда не е да замества националните органи при упражняването на техните отговорности за регулиране на грижите за деца и правата на родителите, чиито деца са били поставени под обществена грижа, а по-скоро да проверява, в светлината на Конвенцията, решенията, взети от тези органи при упражняване на тяхната свобода на преценка.

Материалите, с които разполага Съдът, разкриват особено тревожна тенденция в Латвия за справяне с емоционално уязвими деца с поведенчески проблеми – оказва се, че властите са прибегвали до настаняването на тези деца в психиатрични заведения като първа мярка. **Настаняването в психиатрични заведения не би могло да се счита за благоприятно за благосъстоянието на детето или в негов най-добър интерес, ако липсва психиатрично заболяване или каквито и да било признаци, че здравословното му състояние изисква специално лечение.**

Съдът отбелязва значението на сътрудничеството на родителите, когато компетентните органи предприемат мерки за осигуряване на

благосъстоянието на детето. Действието на жалбоподателката, която е отвела X от болницата, грубо пренебрегвайки решението за временно отнемане на родителските права, е било особено тежко противоправно действие, довело до изостряне на ситуацията. Дори и жалбоподателката да е предполагала, че здравето и благосъстоянието на X са били застрашени в дома за деца, тя не е имала никакво оправдание да вземе нещата в свои ръце по този начин. Вместо това тя е трябвало да потърси спешна намеса от страна на компетентните органи.

Решение по делото [R.M. v. Latvia \(no. 53487/13\)](#)

Фактите: Жалбоподателката е майка на X, който към съответния момент е непълнолетен. През нощта на 25 февруари 2013 г. жалбоподателката и X се скарали, след което X избягал от дома си по домашни дрехи. Той е бил заловен от полицията на улицата и отведен в полицейски участък в града.

На 26 февруари 2013 г. директорът на общинския орган по настойничество временно отнема родителските права на жалбоподателката с мотива, че тя е подложила X на емоционално и физическо насилие.

Първоначално Х е настанен в психиатрично отделение на детска болница, тъй като е разтревожен в нощта на инцидента през февруари 2013 г., а по-късно е настанен в дом за деца, след като е изписан през март. През май той отново е настанен в психиатрична болница за два дни, след като е проявил агресия към други деца.

На 15 май 2013 г. жалбоподателката посещава училището, завежда Х в полицейския участък, а след това заедно с полицията – в болница. Първоначално на Х е поставена диагноза фрактура на лъчева кост на дясната ръка и натъртвания в горната част на ръката и гърдите. Впоследствие диагнозата „фрактура“ не е потвърдена.

Вечерта на 16 май 2013 г. жалбоподателката и Х напускат болницата. Жалбоподателката информира властите, че Х е в безопасност, но отказва да съобщи местонахождението му. Въпреки че Х бил намерен на обичайното си местоживееие и върнат в психиатричното отделение, по-късно той избягал. Х се върнал при майка си още няколко пъти и последната отказала да сътрудничи на властите по този въпрос.

През това време родителските права на жалбоподателката върху Х остават временно отнети, въпреки че са разглеждани от органа по настойничество и националните съдилища няколко пъти. В крайна сметка родителските права на жалбоподателката са възстановени през ноември 2014 г.

Решението:

Твърдяно нарушение на чл. 8 от Конвенцията

74-85. Жалбоподателката се оплаква, че лишаването ѝ от родителски права, настаняването на сина ѝ под държавна закрила и последвалите откази да ѝ бъдат възстановени родителските права, докато е криела сина си от властите, са нарушили

правото ѝ на зачитане на семейния живот, предвидено в чл. 8 от Конвенцията.

86-91. Жалбоподателката се съгласява, че мерките се основават на правни норми, но оспорва мотивите за тяхното предприемане и не е съгласна, че те са били предприети с цел защита на Х, тъй като жалбоподателката никога не е застрашавала живота или здравето му. Тя твърди, че решенията на властите са се основавали на две основни причини - неподходящото поведение на Х и липсата на сътрудничество с властите.

Жалбоподателката твърди също, че контролът на административния съд е бил неефективен, че мнението на Х не е било изслушано, въпреки че по това време той е бил на 13 или 14 години, че производството е било прекалено дълго и че апелативният съд е отказал да изслуша нейните свидетели или да приеме нейните доказателства.

92-97. Правителството се съгласява, че отнемането на родителските права на жалбоподателката се е намесило в нейния семеен живот, но твърди, че то е било предвидено от закона, преследвало е легитимна цел и е било необходимо в едно демократично общество. Правителството не се съгласява, че няма доказателства за насилие от страна на жалбоподателката спрямо сина ѝ. Като се позовава по-специално на заключението от психологическата експертиза от 11 април 2013 г. и съдебно-психологическата и психиатричната експертиза от 26 април 2013 г., то посочва, че според националните органи начинът, по който жалбоподателката е упражнявала родителските си права, е застрашил сериозно здравето и живота на Х и е нанесъл вреда на психичното му здраве и развитие.

Отказите да се възстановят родителските права на жалбоподателката се основавали на информация, която показва, че основанията за отнемането им не са

отпаднали. Съгласно националното право родителските права могат да бъдат възстановени само ако се установи, че основанието за отнемането им са отпаднали и не са възникнали други обстоятелства, които да възпрепятстват възстановяването им. Правителството твърди, че са били проучени алтернативи за настаняване на Х в детско заведение; въпреки това органът по настойничество не е получил молба от роднините на Х за поемане на настойничеството върху него.

98-101. Задачата на Съда не е да замества националните органи при упражняването на техните отговорности за регулиране на грижите за деца и правата на родителите, чиито деца са били поставени под обществена грижа, а по-скоро да проверява, в светлината на Конвенцията, решенията, взети от тези органи при упражняване на тяхната свобода на преценка.

Макар Съдът да признава, че органите разполагат с широка свобода на преценка при установяване на необходимостта от поемане на грижа за дете, тази свобода не е неограничена. В някои случаи Съдът придава тежест на това дали преди да вземат детето под обществена закрила, властите първо са се опитали да предприемат по-малко драстични мерки, като например подкрепящи или превантивни мерки, и дали те са се оказали неуспешни.

102-105. Отнемането на родителските права на жалбоподателката и ограниченията на контактите ѝ с детето ѝ представлява намеса в правото ѝ на зачитане на семейния живот. Оспорваните мерки обаче са били съобразени с изискванията на вътрешното право и са преследвали легитимната цел да защитят правата и свободите на други лица, а именно тези на Х.

106-112. Във връзка с инцидента от февруари 2013 г. полицията е засякла неподходящо облечено 12-годишно момче

на улицата през нощта, което е заявило, че се е скарало с майка си. Съдът приема, че властите са били длъжни да предприемат спешни мерки за временно разделяне на майката и детето.

Мерките, предприети от националните органи, са бързи и широкообхватни. На следващия ден след инцидента родителските права на жалбоподателката са били временно отнети, а две седмици по-късно правата ѝ на контакт с Х са били изцяло отнети. Не са били определени срокове за отнемане на родителските права, но ако те не са били възстановени в рамките на една година, жалбоподателката е рискувала да бъде лишена от тях изцяло. Тъй като се счита, че роднините на Х по майчина линия са изиграли активна роля за това, че майка му не е сътрудничила на специалистите, техните права за контакт с Х също са били отнети. Въпреки мащабния характер на мерките, предприети от националните органи, те не могат да бъдат критикувани за това, че са взели решение да разделят жалбоподателката от сина ѝ, като се има предвид неотложния характер на ситуацията.

Що се отнася до процеса на вземане на решение, първоначалното решение за отнемане на родителските права на жалбоподателката е взето от директора на съответния орган по настойничество в деня след инцидента от февруари 2013 г. Всички последващи решения да не се възстановяват родителските ѝ права са взети от съответните органи по настойничество след изслушване на жалбоподателката и преглед на наличните материали. Няма основание да се счита, че на жалбоподателката, която е присъствала с адвоката си или друг представител, не е било позволено да участва пълноценно в процеса на вземане на решения или че този процес не е позволил да се вземат предвид нейните права и интереси. Жалбоподателката също така е инициирала няколко производства за

възстановяване на родителските ѝ права и въпросът е разгледан на три съдебни инстанции. Тя е поискала и временна мярка, която е била разгледана в рамките на бързо производство на две съдебни инстанции.

Що се отнася до мотивите за оспорваните мерки, първоинстанционният съд по същество е приел, че лишаването на жалбоподателката от родителски права е било необходимо, тъй като е имало опасения, че тя е извършила физическо и емоционално насилие над Х, както и поради неспособността ѝ да разбере неговите нужди. Апелативният и касационният съд се позовават също така на факта, че жалбоподателката е укривала детето; те обосновават решенията си с многократните ѝ откази да сътрудничи на националните органи, въпреки че детето се нуждае от специализирана помощ. Съдът също така не може да не вземе предвид контекста, в който са действали националните органи: синът на жалбоподателката е попаднал в ползрението на властите в много ранна възраст и е направил няколко опита да навреди на себе си и на други хора, в резултат на което е бил настанен в психиатрично отделение на детска болница. Настоящността над него е било предмет на производства, в които са участвали различни институции, на които жалбоподателката е отказвала да сътрудничи, като между 2009 г. и 2012 г. тя е променяла адреса си дванадесет пъти. Поради това Съдът приема, че това са били „релевантни“ съображения.

Що се отнася до това дали тези съображения са били „достатъчни“, за да оправдаят спорните мерки, Съдът отбелязва, че макар първоначалните твърдения на Х за физическо насилие от страна на жалбоподателката да не са се потвърдили, опасенията за емоционално насилие са останали. Що се отнася до неспособността на жалбоподателката да разбере нуждите на детето си и до

съмненията за емоционално насилие, административните съдилища са се позовали подробно на различни експертни доклади, които са били сравнително скоростни и доста изчерпателни. Въз основа на тези доклади националните съдилища са имали солидно основание за загриженост относно отношенията на жалбоподателката с детето ѝ и въздействието, което те са имали върху неговото развитие и благосъстояние. Освен това националните съдилища са разгледали семейната ситуация като цяло в продължение на дълъг период от време.

113-115. Материалите, с които разполага Съдът, разкриват особено тревожна тенденция в Латвия за справяне с емоционално уязвими деца с поведенчески проблеми – оказва се, че властите са прибегвали до настаняването на тези деца в психиатрични заведения като първа мярка. Настаняването в психиатрични заведения не би могло да се счита за благоприятно за благосъстоянието на детето или в негов най-добър интерес, ако липсва психиатрично заболяване или каквито и да било признаци, че здравословното му състояние изисква специално лечение. Съдът се позовава и на заключенията на омбудсмана относно основните недостатъци в латвийските домове за деца, включително прибегването до психиатрични болници за справяне с поведенчески проблеми, настаняването в отдалечени домове за деца, неспособността да се решават индивидуални поведенчески проблеми и липсата на алтернативни извънсемейни мерки за грижа. Като отчита сложността на ситуацията, пред която са били изправени властите по това време, и като взема предвид контекста, в който те са действали, Съдът счита, че властите може да не са разгледали в достатъчна степен възможността за други мерки за настаняване, които в по-голяма степен защитават уязвимото дете.

Съдът отбелязва значението на сътрудничеството на родителите, когато компетентните органи предприемат мерки за осигуряване на благосъстоянието на детето. Действието на жалбоподателката, която е отвела X от болницата, грубо пренебрегвайки решението за временно отнемане на родителските права, е било особено тежко противоправно действие, довело до изостряне на ситуацията. Дори и жалбоподателката да е предполагала, че здравето и благосъстоянието на X са били застрашени в дома за деца, тя не е имала никакво оправдание да вземе нещата в свои ръце по този начин. Вместо това тя е трябвало да потърси спешна намеса от страна на компетентните органи.

Съдът отхвърля довода на жалбоподателката, че отказите да ѝ бъдат възстановени родителските права са имали за цел да я накажат за нейното поведение. Липсата на съдействие от страна на жалбоподателката в продължение на много години е била основен фактор, който обективно е ограничил възможностите на органите да намерят правилния баланс между засегнатите интереси, а животът ѝ в неизвестност с X е навредил на последния.

116-121. Съдът също така проверява дали латвийските власти са преценили надлежно различните засегнати интереси. Административните съдилища не са поканили сина на жалбоподателката да изрази желанието си въз основа на мнението, че той е бил травмиран от цялата ситуация, и на различни експертни заключения, че не трябва да бъде разпитван многократно или да участва в съдебни производства. Като се има предвид свободата на преценка, с която се ползват националните органи, тяхното становище е било разумно. Въпреки че въззивният съд е взел под внимание желанието на X да остане с жалбоподателката, той е счел, че тези възгледи са били неоправдано повлияни от жалбоподателката. Съдът не

може да се съгласи с жалбоподателката, че националните съдилища не са взели предвид това, което е изглеждало като най-добър интерес на X в съответния момент, и са направили това на фона на нейния постоянен отказ да сътрудничи на властите. Националните органи са съпоставили интересите на X с тези на жалбоподателката и са дали предимство на интересите на детето при изготвянето на заключенията си.

Освен това националните съдилища са се произнесли по искането на жалбоподателката в светлината на обстоятелствата, които са били известни към онзи момент, и са дали ясно да се разбере, че могат да преразгледат ситуацията, ако някои от обстоятелствата, натежаващи в полза на разделянето на семейството, отпаднат. Когато жалбоподателката е започнала да сътрудничи на националните органи, стремежи се да предприеме мерки в най-добър интерес на X, ситуацията е била преразгледана и родителските ѝ права са били възстановени.

В обобщение, властите са изложили релевантни и достатъчни мотиви за оспорваните мерки, които попадат в рамките на свободата на преценка, предоставена на държавата ответник, и следователно не е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Твърдяно нарушение на чл 2 от Протокол № 1 към Конвенцията

122-145. Жалбоподателката се оплаква, че синът ѝ е бил лишен от възможността да получи задължително начално образование и да посещава музикално училище в нарушение на чл. 2 от Протокол № 1. Поради липсата на обосновка. Съдът отхвърля тази част от жалбата като явно необоснована на основание чл. 35, §§ 3 и 4 от Конвенцията.

Недостатъците в процеса на вземане на решение, довел до лишаване от родителски права и допускане на пълно осиновяване от приемно семейство, водещи до прекъсване на връзките между биологичната майка и детето, в контекста на различен културен и религиозен произход на майката и осиновителите, при които не са били отчетени взаимния интерес на майката и детето от поддържане на семейни връзки и лични отношения чрез контакти, както и интереса на майката да позволи на детето да запази някакви връзки със своя културен и религиозен произход, представляват нарушение на член 8 разгледан в светлината на член 9.

Решение по делото [Abdi Ibrahim v. Norway](#) (no. 15379/16)

Фактите: Жалбоподателката, сомалийска гражданка, получила статут на бежанец в Норвегия през юни 2010 г. Тя била придружена от сина си Х, роден няколко месеца по-рано в Кения, докато жалбоподателката била все още непълнолетна. През декември 2010 г. Х бил настанен от социалните служби в център за спешна грижа. След решение на Областния съвет за социално подпомагане („Съветът“) през същия месец той бил настанен в приемно семейство, практикуващо активно християнството с мотива, че детето страда от разстройство на привързаността, причинено от неспособността на жалбоподателката да задоволи нуждата му от физическа и психологическа сигурност. Жалбоподателката искала детето да бъде настанен при нейни братовчеди или в сомалийско, или мюсюлманско семейство, но молбата ѝ не била уважена. Съветът определил на жалбоподателката 4 кратки срещи годишно за контакт с Х. Тя обжалвала решението на Съвета. През

септември 2011 г. окръжният съд потвърдил решението на Съвета, но увеличил времето за контакт между жалбоподателката ѝ и нейния син на 6 срещи годишно с продължителност от 1 час. През септември 2013 г. органът по закрила на детето подават молба до Съвета за отнемане на родителските права на жалбоподателката и за осиновяване на Х от приемното му семейство, и алтернативно за прекъсване на контактите между жалбоподателката и Х. Съветът допуска осиновяването и лишава жалбоподателката от родителските ѝ права. От своя страна тя подава жалба с искане да се запазят контактите между нея и сина ѝ, като по този начин би могла да поддържа неговата културна и религиозна идентичност. Окръжният съд отхвърля жалбата ѝ, а през май 2015 г. въззивният съд потвърждава решението, след като се изследват културните, религиозни и етническите аспекти на въпросното осиновяване. Върховният съд не допуска касационно обжалване.

Жалбоподателката се оплаква пред Съда, че властите на Норвегия са нарушили чл. 8 и чл. 9 от Конвенцията. Тя се позовава и на чл. 2 от Протокол № 1. С решението от 17 декември 2019 г. Съдът намира, че е налице нарушение на чл. 8, а по жалба на жалбоподателката делото се разглежда и от Голямото отделение.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 9 от Конвенцията и чл. 2 от Протокол № 1

91. Жалбоподателката твърди, че нарушението по чл. 8 било очевидно, но Съдът трябвало да разгледа отделно оплакването ѝ за нарушение на чл. 9, доколкото възпитанието и образованието на детето в съответствие с нейната религия и убеждения било част от свободното изповядване на религия.

97. Според нея Съдът трябвало да разгледа в дълбочина мерките, които предхождат

актовете на националните съдилища, защото те били в основата на последвалото осиновяване на X.

99-100. Правителството твърди, че Съдът правилно е разгледал религиозните и културни аспекти на случая в светлината на чл. 8. Освен това, позовавайки се на критериите, установени по делото *Strand Lobben and Others* [GC], по. 37283/13, правителството счита, че дори не е налице нарушение на чл. 8, тъй като не са отчетени усилията, които националните власти са положили, за да съхранят връзката между майката и детето.

101. По-специално правителството твърди, че са предприети множество мерки за закрила на детето и за подпомагане на майката, а осиновяването е било крайна мярка, след като усилията им не са дали желаня резултат.

130-132. Съдът припомня, че делото е допуснато до разглеждане само по отношение на жалбите относно лишаването на жалбоподателката от родителски права и допуснатото осиновяване на сина ѝ или с други думи относно националните производства и решенията от 2013 г. до 2015 г., а жалбоподателката не се е оплаквала по отношение на административните производства, в които са вземани мерките за закрила – спешно осигуряване на детето на приемна грижа и последващото му настаняване в приемно семейство, поради което те не са част от делото.

133. Въпреки това Съдът посочва, че трябва да се вземат предвид предходните производства и решения от 2010 г. до 2011 г. относно приемната грижа и правото на контакт на жалбоподателката с нейния син.

137-139. Съдът констатира, че всички оплаквания на жалбоподателката за нарушение на чл. 8, чл. 9 и чл. 2 от Протокол № 1 касаят едни и същи мерки, които съгласно практиката на Съда

неизменно се разглеждат по чл. 8, поради което възниква въпросът дали и до каква степен могат да предизвикат приложението на чл. 9 и/или чл. 2 от Протокол № 1. По отношение на последната разпоредба Съдът постановява, че тя се отнася до задълженията на държавата във връзка с институционалното образование на децата. Освен това жалбоподателката не се е позовала на тази разпоредба в първоначалната си жалба до Съда, която е допусната до разглеждане, поради което не счита, че дължи произнасяне по настоящото оплакване.

140-141. Съгласно чл. 9 възпитанието на детето в съответствие със собствените религиозни или философски убеждения може да се разглежда като начин за „свободно изповядване на своята религия или убеждения, чрез . . . , преподаване, практикуване и спазване на ритуали“. Ясно е, че когато едно дете живее със своя биологичен родител, последният може да упражнява правата по чл. 9 в ежедневието си посредством упражняването на своите права по чл. 8. До известна степен същият би могъл да продължи да прави това и когато детето е принудително поставено под обществена грижа, например по начин на приемане на родителските отговорности или правото на контакт, целящо да улесни събирането. Принудителното поемане на грижи за дете неизбежно води до ограничаване на свободата на биологичния родител да изразява своите религиозни или други философски убеждения при възпитанието на своето дете. Въпреки това е било уместно да се разгледа оплакването на жалбоподателката, свързано с неблагоприятния ефект от избора на приемно семейство по отношение на желанието ѝ синът ѝ да бъде отглеждан в съответствие с мюсюлманската вяра, като неразделна част от оплакването ѝ относно правото ѝ на зачитане на семейния живот, гарантирано от чл. 8, тълкувано и

прилагано в светлината на чл. 9, а не като отделен въпрос.

143-144. Съдът припомня, че между страните е безспорно, че отнемането на родителските права на жалбоподателката и допускането на осиновяването на Х представляват намеса в правото ѝ на личен и семеен живот. Освен това Съдът не вижда причина да поставя под съмнение факта, че тези мерки са били в съответствие с националния закон, преследвали са легитимна цел, а именно защита на „здравето и морала“ на Х и неговите „права“. Решаващият въпрос обаче е дали те са били „необходими в едно демократично общество“, включително дали националните власти са взели предвид интересите на жалбоподателката, защитени от гарантираната от чл. 9 свобода. Този подход е в съответствие със стандартите, отразени и в Конвенцията за правата на детето на ООН, и по-специално в чл. 20 (3) от нея, според който трябва да се обърне необходимото внимание на религиозния, етническият и културният произход на детето. Този стандарт по същество съответства на изискванията на Конвенцията.

148. Съдът отбелязва, че националният въззивен съд е приел становището на жалбоподателката към онзи момент, че продължаването на приемната грижа съответства на най-добрия интерес на Х. Доколкото приемното семейство не е било съгласно на т. нар. „отворен тип“ осиновяване, при което се гарантира контакт между детето и биологичния родител, изглежда, че интересът на жалбоподателката е бил да избегне прекъсване на връзката със своя син поради окончателния характер на пълното осиновяване. Това от своя страна би довело неминуемо до промяна на религията на сина ѝ в противоречие с нейните желания.

149. Съдът припомня и че осиновяването по правило води до прекъсване на семейните

връзки до такава степен, която е допустима само при много изключителни обстоятелства и може да бъде оправдана само от първостепенно изискване, свързано с най-добрия интерес на детето (вж. *Strand Lobben and Others*, §§ 206 и 207). Това е така, тъй като самото естество на осиновяването изисква да не съществуват реални перспективи за събиране на детето с биологичното му семейство, поради което в негов най-добър интерес е да бъде настанено за постоянно в ново семейство (пак там, § 209). Поради сериозността на въпросите относно осиновяването и на интересите, които се засягат, е необходим значително по-строг контрол.

150. На този фон, фактът, че жалбоподателката не е подала молба за събиране на семейството си, не освобождава властите от общото им задължение да вземат предвид висшия интерес на Х да се съхрани семейната им връзка, да се запазят личните им отношения и, по подразбиране, да се осигури възможност те да контактуват помежду си, доколкото това е разумно осъществимо и в интерес на детето. Процесът, довел до отнемането на родителската отговорност и даването на съгласие за осиновяване, обаче показва, че националните органи не са се опитали да постигнат ефективен баланс между интересите на детето и тези на биологичното му семейство, а са се съсредоточили единствено върху интересите на детето, вместо да се опитат да ги съчетаят, и освен това не са обмислили сериозно възможността детето да запази контакт с биологичното си семейство.

151-154. Тъй като решението на въззивния съд до голяма степен се основава на оценка на привързаността на Х към приемните родители, фактическата основа, на която той се основава, изглежда разкрива недостатъци в процеса на вземане на решенията. Решението на съда е взето в контекст, в който от самото начало след

настаняването на X в приемно семейство между жалбоподателя и X е имало твърде малък контакт. Оскъдните контакти между тях не предоставят достатъчно доказателства, въз основа на които да се направят категорични изводи за това дали е било в най-добрия интерес на X да се прекъснат всякакви контакти с жалбоподателката. Освен това решението се съсредоточава основно върху потенциалните последици от отделянето на X от приемните му родители и връщането му на жалбоподателката, а не върху основанията за прекратяване на всички контакти между X и жалбоподателката. По този начин изглежда, че националният съд е отдал по-голямо значение на противопоставянето на приемните родители на „осиновяването от отворен тип“, отколкото на интереса на жалбоподателката за продължаване на семейния живот с детето ѝ чрез контакти с него. Съдът има резерви и по отношение на акцента, който е бил поставен върху необходимостта да се предотвратят възможностите на жалбоподателката да прибегне в някакъв бъдещ момент до правни средства за защита, за да оспори настаняването или мерките относно режима на лични контакти. В това отношение Съдът припомня, че използването на правни средства за защита от биологичните родители не може автоматично да се счита за фактор в полза на осиновяването, а упражняването на процесуални права представлява неразделна част от правото им на зачитане на семейния им живот по чл. 8.

155. Въззивният съд признава, че интересът да се гарантира привързаността на X към приемното семейство трябва да бъде балансиран и с аспекти, свързани с етническата принадлежност, културата и религията, както и с преминаването към друга религия, особено в светлината на различията между религиозните вярвания на жалбоподателката и бъдещите осиновители.

158-159. Поради тази причина националният съд е изследвал и въпроса как осиновяването ще се отрази на жалбоподателката с оглед религиозните ѝ ценности. Заради сериозния недостиг на приемни родители от малцинствен произход, националният съд е приел, че не е имало приемни родители, чийто културен произход да е по-близък до този на жалбоподателката. Освен това са били обсъдени и въпросите за ценностите на X към момента на евентуалното осиновяване с оглед на възпитанието му от приемните родители, като се отбелязва, че религиозните различия биха могли да създадат трудности по отношение продължаване на приемната грижа. Така се е достигнало до заключението, че от решаващо значение е как осиновяването ще засили личностното развитие на детето и ще го направи равноправен член на семейството, в което живее. Именно затова Съдът подчертава, че изборът на приемно семейство, направен още през 2010 г., е изиграл съществена роля при оценката на най-добрия интерес на детето към момента на допускане на осиновяването през 2015 г.

161. Съдът отбелязва, че правата на жалбоподателката по чл. 8 от Конвенцията, тълкувани в светлината на чл. 9, не могат да бъдат спазени само чрез намиране на приемно семейство, което да отговаря на нейната културна и религиозна принадлежност. В тази връзка националните органи е трябвало да изпълнят задължение за осигуряване единствено на необходимите мерки, а не на резултат. Съдът не подлага на съмнение и факта, че действията на властите са включвали усилия за намиране на по-подходящо приемно семейство за X, които в крайна сметка са се оказали неуспешни. Въпреки това предприетите впоследствие мерки относно възможността на жалбоподателката да поддържа редовни контакти с детето си завършват с решението за осиновяването на X, като не е

взет предвид интересът на жалбоподателката Х да запази поне някои връзки с културния и религиозния си произход.

162. В заключение, Съдът постановява, че изложените мотиви от националните съдилища не са достатъчни, за да докажат, че обстоятелствата в случая са били от толкова изключителен характер, че да оправдаят пълното и окончателно прекъсване на връзките между Х и жалбоподателката, както и че решението е било мотивирано от първостепенно изискване, свързано с най-добрия интерес на Х. Предвид сериозността на намесата и сериозността на засегнатите интереси процесът на вземане на решение, довел до окончателното прекъсване на връзките на жалбоподателката с Х, не е проведен по начин, който да гарантира, че са взети предвид нейните интереси и нейното мнение. Следователно е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Експулсирането на жалбоподателя – отдавна установил се мигрант, страдащ от шизофрения и извършил свързани с насилие престъпления, придружено от постоянна забрана за ново влизане в страната и извършено въпреки положителния ефект от принудителното му лекуване и без да се отчете, че е признат за наказателно неотговорен, както и без да се вземат предвид всички относими фактори и да се прецени надлежно балансът на засегнатите интереси, е било в нарушение на правото му на личен живот, гарантирано от чл. 8 на Конвенцията.

Решение на Голямото отделение по делото [Savran v. Denmark \(no. 57467/15\)](#)

Вж по-горе раздел [„Забрана на интрузията, нечовешко или унищително отнасяне“](#)

По отношение на публичните личности и държавните служители, в изпълнение на служебните си задължения, границите на критични коментари са по-широки, тъй като те неизбежно и съзнателно са изложени на обществен контрол и следователно трябва да проявяват по-висока степен на толерантност. Журналистите законно могат да имат предвид финансовото състояние на домакинството на това лице, по-специално декларираните доходи на неговата съпруга особено когато държавният служител разчита на доходите на своята съпруга, за да оправдае активите на домакинството. Нанесената вреда върху упражняването на правото на жалбоподателката на зачитане на нейната репутация, е ограничена и не се простира отвъд простото свързване, като съпруга на пенсиониран прокурор при обсъждане на въпрос от обществен интерес, който го засяга. Връзката е ограничена до деклариания доход на жалбоподателката, и е постигнат справедлив баланс между правата по член 8 и член 10 от Конвенцията.

Решение по делото [Samoylova v. Russia \(no. 49108/11\)](#)

Фактите: Жалбоподател е г-жа Марина Самойлова, съпруга на пенсиониран московски прокурор, който бил разследван за предполагаеми престъпни дейности в началото на 2007 г. Жалбоподателката се оплаква, че през 2009 г. без нейно съгласие са разкрити нейни лични данни и тези на семейството ѝ по популярна национална телевизия в репортаж във връзка с текущото наказателно производство срещу група държавни служители, включително нейния съпруг. В репортажа били показани

писмо от данъчните органи в отговор на искане на информация от следователя по наказателното дело на нейния съпруг, в което се съдържаха техните пълни имена, официалната им адресна регистрация в Москва, официални идентификационни номера на данъкоплатци и декларираните им доходи за периода от 2004 до 2007 г. В репортажа се показвала и къщата в провинцията на семейството и нейния интериор, като се твърдяло, че високата стойност на имота не съответствала на получените доходи. Жалбоподателката и нейният съпруг завели граждански производства за неимуществени вреди, които били отхвърлени като неоснователни на всички инстанции.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 6 от Конвенцията

Жалбоподателката твърди, че медията е разпространила неверни данни за доходите ѝ, като същевременно е направила необосновано и невярно твърдение за стойността на семейната вила, като съпоставянето по този начин предполага, че източникът на доходите ѝ е съмнителен. Твърди, че съдът не е успял да разгледа исковете за имената и адреса ѝ, както и че не е оценил видеото, показващо външната част на семейната вила, и снимките от интериора на къщата, като с това е нарушил правото на жалбоподателката на достъп до съд или правото ѝ да получи мотивирано решение.

40. Правителството твърди, че жалбоподателката е завела иск за непозволено увреждане, а именно иск за клевета, който е ограничен до определянето, че ответната страна е разпространила пренебрежителни или неотговарящи на действителността твърдения. Други твърдения са извън обхвата на делото. Посочва, че жалбоподателката може да съди длъжностните лица за произхода на

информацията, като може да поиска съдебен контрол за неправомерни действия от страна на длъжностни лица. Заклучава, че не е налице нарушение по чл. 6 от Конвенцията.

41-42. Съдът повтаря, че не е негова задача да изследва предполагаеми грешки в правото или фактите, допуснати от националните съдилища, освен ако и доколкото те може да са нарушили права и свободи, защитени от Конвенцията, например когато са несъвместими с чл. 6 от Конвенцията (вж. *Bochan v. Ukraine* (№ 2) [GC], по. 22251 /08, § 61). Съдът също така повтаря, че съгласно неговата установена съдебна практика, решенията на съдилищата трябва адекватно да посочват мотивите, на които се основават. Без да се изисква подробен отговор на всеки аргумент, това задължение предполага, че страните в съдебното производство могат да очакват да получат конкретен и ясен отговор на аргументите, които са решаващи за изхода на производството. По дела, свързани с намеса в правата, гарантирани от Конвенцията, Съдът се стреми да установи дали мотивите, предоставени от националните съдилища, са автоматични или стереотипни

43-52. Жалбоподателката и нейният съпруг завеждат отделни производства, като поради частично припокриване на фактическото и/или правно основание, районният съд решава да ги разгледа в рамките на едно дело. Жалбоподателката с исквата си молба търси два вида обезщетение – за оттегляне на пренебрежителни и неверни твърдения, произтичащи от оценката на нейните ниски доходи и високата стойност на къщата, и неимуществени вреди поради страданието, причинено от незаконното и неоправдано нарушаване на неприкосновеността на личния живот, състоящо се, наред с другото, в разкриване на нейното пълно име, адрес на пребиваване и снимки на интериора на семейната вила. Докато

съпругът на жалбоподателката търси обезщетение за неимуществени вреди във връзка с нарушаването на неприкосновеността на личния живот, както и поради клеветата. Съдът счита, че може разумно да се приеме, че е налице смесен иск срещу един и същ ответник – иск за клеветата и иск за защита на личния живот. С оглед на горните съображения, Съдът намира за установено, че в допълнение към обезщетението по иска за клеветата, жалбоподателката търси обезщетение по отношение на неимуществени вреди, поради тази клеветата, както и поради на някои други аспекти на нарушаването на личния ѝ живот. Разглеждащият делото съд в изводите си прави констатации относно законосъобразността на начина, по който ответникът е получил оспорваното удостоверение за доход. Гражданските съдилища обаче не са успели да разгледат адекватно твърденията на жалбоподателката за нарушаване на неприкосновеността на личния живот, поспециално поради разкриването на нейното пълно име, адрес на пребиваване, нейния идентификационен номер на данъкоплатец и снимките от вътрешността на семейната вила, и не са взели ясна и конкретна позиция по отношение на претенциите ѝ. В конкретния контекст на настоящия случай това бездействие е равносилно на пропуск на съда да предостави конкретен и ясен отговор на поне някои от аргументите, които са били решаващи за изхода на това производство. По този начин съдилищата нарушават правото на жалбоподателката на достъп до съд, следователно е налице нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията по отношение на жалбоподателката.

Оплакването за нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Жалбоподателката се оплаква по чл. 8 от Конвенцията, че оспорваният телевизионен репортаж представлява незаконна и неоправдана намеса в личния ѝ живот, тъй

като, подпомагана от разследващите органи, телевизионната компания е събрала и разпространила информация, свързана с нея, и е унижила репутацията и честта ѝ.

Относно допустимостта

55-57. Ако се приеме, че в своята жалба от 4 октомври 2011 г., жалбоподателката се оплаква от „намеса“ от страна на държавните власти (следователите), то няма данни тя да е инициирала някакво производство във връзка с това оплакване. „Намесата“ предполагаемо се е случила преди разпространението на репортажа на 10 септември 2009 г., а гражданското производство, приключило с решение от 10 декември 2010 г., е заведено срещу телевизионната медия. Следователно това оплакване е просрочено и следва да бъде отхвърлено съгласно чл. 35, §§ 1 и 4 от Конвенцията. Доколкото оплакването за използването от журналистите на информация, получена от държавата, е част от преценката относно позитивните задължения на държавата във връзка с горепосоченото гражданско производство, то същото е допустимо. По отношение на оплакванията, свързани с разкриването на информацията като адрес на местоживееене, идентификационния ѝ номер на данъкоплатец или снимките на интериора на семейната вила, правителството не е направило възражение, че жалбоподателката не е изчерпала вътрешните средства за защита. Затова Съдът приема, че е спазен шестмесечния срок.

58-67. Правителството не оспорва, че чл. 8 от Конвенцията е приложим. Съдът повтаря, че понятието „личен живот“ не подлежи на изчерпателна дефиниция „Личен живот“ включва правото на лицето да живее уединено, далеч от нежелано внимание (вж. *Bărbulescu v. Romania* [GC], по. 61496/08, § 70). Репутацията на дадено лице, дори ако същото е критикувано в контекста на публичен дебат, представлява

част от неговата или нейната лична идентичност и психологическа цялост и следователно попада в обхвата на неговия или нейния „личен живот“ (вж. *Denisov v. Ukraine* [GC], по. 76639/11, § 97). Когато е налице събиране на данни за конкретно лице, обработване или използване на лични данни или публикуване на съответния материал по начин или степен, надхвърлящи обичайно предвидимите, на преден план излиза въпросът за личния живот (вж. *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland* [GC], по. 931/13, § 136). Защитата на личните данни е от основно значение за упражняването на правото на зачитане на личния и семейния живот. Националното законодателство трябва да предоставя подходящи гаранции, които да предотвратяват всяко използване на лични данни, несъвместимо с чл. 8 от Конвенцията. По този начин чл. 8 предвижда правото на информационно самоопределение по отношение на данните, които се събират, обработват и разпространяват или формата и начина, по който са използвани (вж. *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland*, цитирано по-горе, § 137). Концепцията „личен живот“ включва лична информация, която лицата могат законно да очакват, че не трябва да бъде публикувана без тяхното съгласие. Съдът по-рано е приел, че данни за облагаемите спечелени и нетрудови доходи, както и облагаемите нетни активи, се отнасят до „личния живот“ на тези лица, независимо от факта, че съгласно националното законодателство, тези данни могат да бъдат достъпни, в съответствие с определени правила, от обществеността (вж. *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy*, цитирано по-горе, § 138). Пълното име на лицето и домашният адрес попадат в обхвата на понятието „личен живот“. Съгласно руското законодателство адресът на пребиваване представлява защитени лични данни. Безспорно е, че жалбоподателката е пребивавала на адреса,

на който е била официално регистрирана в Москва по това време, и не е дала съгласие за разкриването му в оспорвания телевизионен репортаж. Идентификационният номер на данъкоплатец е информация, свързана с идентифицирано физическо лице или физическо лице, което може да бъде идентифицирано, и може, в зависимост от условията и използването съгласно националното законодателство, да представлява относително чувствителни данни, тясно свързани със самоличността на дадено лице, поради което също попада в обхвата на понятието „личен живот“. Поради липса на конкретни аргументи от страна на жалбоподателката относно видеото, показващо външната част на къщата, Съдът счита, че не е необходимо да се занимава с този въпрос. По отношение на снимките на интериора на вилата, с оглед факта, че това, че не е било основно жилище на жалбоподателката и съпруга ѝ и че те не са дали съгласието си за заснемането и разпространението на тези изображения, а същите са получени от журналистите от разследващите полицаи, то Съдът счита, че изображенията попадат в обхвата на защитата, предоставена от чл. 8, § 1 от Конвенцията на „личен живот“ и „дом“ Съдът заключава, че оплакването, свързано с излъчването на телевизионния репортаж, е допустимо.

Относно основателността

68-72. Жалбоподателката твърди, че разпространението на неверни данни и клеветнически твърдения за нея и разкриването на нейните лични данни е привлякло много негативно обществено внимание към нея. Посочва, че правителството не е уточнило каква процедура е използвана при предаване на личните ѝ данни на журналистите, както и че държавните служители не са имали правно основание за разпространение на данните за доходите ѝ, нито обществен интерес от получаването им. Обръща

внимание, че макар репортажите за текущи наказателни производства да са от обществен интерес, то начинът, по който информацията за личния и семеен живот, и дом е била представена в телевизионната програма, е направила репортажите лишени от всякакъв валиден обществен интерес. Жалбоподателката не е дала съгласие за разпространение на нейната лична информация, като обръща внимание, че не е публична личност и не се е изложила съзнателно и умишлено на обществено внимание. Журналистите не са проявили усърдие, защото не са ѝ дали възможност да коментира съдържанието на репортажа, нито са успели да премахнат или маскират личната ѝ информация. Не са проверили и доходите ѝ. Твърди, че в нарушение на журналистическата етика, те са изопачили информацията, за да получат сензационен ефект от репортажа. Правителството твърди, че по това време жалбоподателката е женена за прокурор и следователно е имала специален социален статус, включващ определени ограничения, свързани с публична длъжност, заемана от лице или неговия съпруг или близък роднина, в това число да предоставя данни за доходи, имущество и парични задължения. Съгласно руското законодателство посочените по-горе данни могат да бъдат публикувани чрез средства за масова информация, като това е направено с цел борба с корупцията и защита на демократичните институции и ценности. При такива обстоятелства би могло да бъде оправдано да се направят публични данни за доходите на държавни служители и членове на техните семейства от журналистите, които изпълняват ролята си на „обществен пазач“ във връзка с отразяването на актуални въпроси, свързани с корупцията от страна на държавни служители. Отбелязва, че гражданските съдилища са проверили щателно информацията, разпространена от журналистите, и са претеглили внимателно конкуриращите се интереси, свързани със

свободата на изразяване и зачитането на личния живот на жалбоподателката и нейния съпруг.

73-78. Общите принципи относно задълженията на държавата по чл. 8 от Конвенцията, по-специално в контекста, изискващ намирането на справедлив баланс по отношение на свободата на изразяване на друго лице, са добре установени в съдебната практика на Съда (вж. *Von Hannover v. Germany* (no. 2) [GC], nos. 40660/08 и 60641/08, § 98). Съдът се ръководи от следните критерии: принос към дебата от обществен интерес или друг случай на упражняване на свободата на изразяване; статуса и/или степента на известност на засегнатото лице и неговото/нейното предишно поведение; съдържание, форма и последици от репортажа и, при жалби по чл. 10 от Конвенцията, метод за получаване на информацията и нейната достоверност и (където е приложимо) тежест на наложеното наказание. Докато частно лице, което е неизвестно на обществото, може да поиска специална защита на правото си на личен живот, то по отношение на публичните личности границите на критични коментари са по-широки, тъй като те неизбежно и съзнателно са изложени на обществен контрол и следователно трябва да проявяват по-висока степен на толерантност (вж. *Milisavljević v. Serbia*, no. 50123/06, § 34 и *Prunea v. Romania*, no. 47881/11, § 30). Държавните служители, в изпълнение на служебните си задължения, подобно на политиците, са обект на по-широки граници на приемлива критика, отколкото частните лица. Не може обаче да се каже, че държавните служители съзнателно се подлагат на строг контрол до степента, в която са подложени политиците (вж. *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark* [GC], no. 49017/99, § 80). Упражняването на свободата на изразяване съгласно чл. 10 от Конвенцията се съобразява и с въпрос за

накърняване на репутацията на частни лица и подкопаване на „права на другите“. Защитата, предоставена от чл. 10 на журналистите във връзка с отразяването на въпроси от обществен интерес, е предмет на условието, че те действат добросъвестно и на точна фактическа основа и предоставят надеждна и точна информация в съответствие с принципите на отговорната журналистика. Чл. 10 защитава не само същността на изразените идеи и информацията, но и формата, в която са предадени. Журналистическата свобода включва и възможното прибавяне до известна степен на преувеличение или дори провокация. Съдът повтаря, че когато националните власти са съпоставили свободата на изразяване с правото на личен живот в съответствие с критериите, установени в практиката на Съда, са необходими сериозни причини, за да заменят мнението си за това на националните съдилища (вж. *Von Hannover* (no. 2), цитирано по-горе, § 107).

79-83. Свободата на преценка на държавите е ограничена по въпроси от обществен интерес. Общественият интерес се отнася до въпроси, които засягат обществеността до такава степен, че тя може законно да се интересува от тях, които привличат нейното внимание или които я засягат в значителна степен, и по-специално засягат благосъстоянието на гражданите или живота на общността. При установяване дали публикация, разкриваща елементи от личния живот, засяга въпрос от обществен интерес, Съдът е разгледал важноста на въпроса за обществеността и естеството на разкритата информация. Съдът вече е разгледал жалбата на съпруга на жалбоподателката във връзка с неговата клевета в същия телевизионен репортаж и същото национално производство (вж. *Samoylov v. Russia* [Committee], no. 1750/11). Предмет на репортажа е текущото наказателно производство срещу група държавни служители и други по повод

предполагаеми престъпни дейности в началото на 2007 г., в която група се включва и съпруга на жалбоподателката, който към момента е бил прокурор. Репортажът е излъчен по националната телевизия по времето, когато наказателното дело е внесено за гледане от съдебни заседатели. Репортажът засяга и по-широк контекст – луксозния начин на живот на лицата, заемащи публични длъжности (като съпруга на жалбоподателката) и възможния произход на тяхното богатство. Репортажът е насочен към съпруга на жалбоподателката и посочва, че той е „живял чрез „незаконни средства“. Разпространението на информацията за доходите е имало за цел да покаже, че официално декларираните доходи на г-н Самойлов, взети самостоятелно или дори във връзка с доходите на членовете на семейството му, няма да са достатъчни за придобиване на къща в престижен район. Според Съда, наред с докладването на текущото наказателно производство, основната цел на репортажа е да даде гласност на дебат от обществен интерес (вж. в същия дух *Samoylov*, цитирано по-горе, § 33).

84-86. Жалбоподателката не е визирана в оспорвания репортаж като държавен служител, действащ в служебно качество, или във връзка с професионалните си дейности или членството си в руската адвокатура, поради което не е необходимо Съдът да определя дали е била „публична фигура“ (сравнете *Faludy-Kovács v. Hungary*, no. 20487/13, § 30 и *Dupate v. Latvia*, no. 18068/11, § 55). Към момента на излъчване на репортажа тя е била омъжена за г-н Самойлов. Съдът е взел под внимание аргументите на националните съдилища и на правителството, основани на антикорупционното законодателство, което включва деклариране и оповестяване на доходи, получени от съпрузи на длъжностни лица, заемащи определени публични длъжности, което е широко използвано изискване в борбата срещу

корупцията при длъжностните лица. Според Съда с оглед фактите журналистите законно могат да имат предвид финансовото състояние на домакинството на това лице, по-специално декларираните доходи на неговата съпруга особено когато държавният служител разчита на доходите на съпруга, за да оправдае активите на домакинството.

87-94. Жалбоподателката оспорва и данните в репортажа. Според посоченото законодателство към момента е позволено разкриването на данни, съдържащи се в наказателното производство, какъвто е и настоящия случай. Жалбоподателката не е оспорила приложимата законодателна рамка. Съдът не е в състояние да оцени дали действията на следователя са в съответствие с руското законодателство и отбелязва, че съгласно законодателството разкриването на данни е ограничено и изисква избягване на нарушаването на правата или законните интереси на лицата, участващи в производството. Що се отнася до точността и надеждността на информацията, Съдът повтаря, че когато се касае до публичен дебат, пресата, действайки добросъвестно, обикновено трябва да има право да разчита на съдържанието на официалните доклади, без да се налага да предприема независимо изследване (вж. *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], по. 21980/93, § 68 и §72). Журналистите трябва да бъдат свободни да съобщават за събития въз основа на информация, събрана от официални източници без допълнителна проверка, по-специално по отношение на истинността на фактите, представени в официалния документ (вж. *Selistö v. Finland*, по. 56767/00, § 60, както е потвърдено в *Yordanova and Toshev v. Bulgaria*, по. 5126/05, § 51, където Съдът уточнява, че журналистиката не е „приела твърденията като свои“). В настоящия случай оспорваният документ, посочен в журналистическия репортаж, е писмо на

данъчен орган, което е доказателство в следственото досие. През 2004-2007 г. информацията за доходите и паричните задължения на жалбоподателката и съпруга ѝ не са били публично достъпни, което да позволи на журналистите да я проверят. В гражданското производство не е установено, че данните са неверни и въпреки това на жалбоподателката е дадена възможност да оспори достоверността на информацията и съдилищата са взели предвид изменените данни. Що се отнася до сумата от 2 000 000 щатски долара, то същата може да се приеме за средна пазарна цена за подобна къща в района, която в гражданското производство не се е установило да е явно по-ниска. Националните съдилища са счели, че е имало достатъчно фактическа основа за твърдението, направено в репортажа. Съдът няма достатъчно основание да не се съгласи с тази оценка, по-специално по отношение на „значимостта“ на несъответствието между приходите и разходите, както е установено в гражданското производство.

95-104. Що се отнася до твърдяната клевета, не се оспорва, че излъчването на репортажа, е достигнало определено ниво на сериозност и е извършено по начин, причиняващ морални вреди на жалбоподателката при упражняване на правото му на зачитане на личния му живот. Признато е от апелативния съд, че изявленията могат да бъдат класифицирани като „уронващи“ честта и/или достойнството на жалбоподателката и на нейния съпруг. Жалбоподателката е засегната от доклада само когато е показан документа от данъчния орган, като нейните доходи са посочени във връзка с оценката на богатството на нейния съпруг. Тя не е спомената по-нататък в доклада. Съдът не счита, че е твърдяно, че тя е участвала в закупуването на имот, придобит по незаконен начин. При обстоятелствата по настоящия случай вредата, нанесена върху упражняването на правото на

жалбоподателката на зачитане на нейната репутация, е ограничена и не се простира отвъд простото свързване, като съпруга на г-н Самойлов при обсъждане на въпрос от обществен интерес, който го засяга. Съдът не се съмнява и в избора на техника на журналистите. Вземайки предвид, че връзката е ограничена до декларирания доход на жалбоподателката, Съдът счита, че националните съдилища са постигнали справедлив баланс между правата по чл. 8 и 10 от Конвенцията. Съдът не е убеден, обаче, че начинът, по който гражданските съдилища са разгледали някои други аспекти на делото, свързано с чувствителна лична информация, е в съответствие със стандартите по чл. 8 от Конвенцията. Съдилищата са заели позиция по въпроса за законността, но не са постигнали справедлив баланс при защитата на свободата на изразяване и правото на жалбоподателката на зачитане на личния живот, при разглеждане и обсъждане на личните данни, разкрити с писмото от данъчния орган. Журналистите са разкрили на обществеността точната адресна регистрация на жалбоподателката в Москва, за което нито тя, нито нейният съпруг са дали съгласие. Според жалбоподателката разкриването на адреса е довело до тормоза ѝ от други, включително журналисти, у дома. Националните съдилища не са претеглили дали разкриването е послужило за някаква легитимна и належаща цел, например упражняването на свободата на изразяване от страна на журналистите заедно с правото на обществото да бъде информирано по въпросите от обществен интерес. За разлика от семейната вила, чийто район е идентифициран и е от значение за стойността ѝ, то адресната регистрация на жалбоподателката в Москва и нейният точен адрес нямат отношение към целта на репортажа. Гражданските съдилища са били длъжни да установят, че разкриването на точния адрес на жалбоподателката е от значение за дебата по този въпрос от обществен интерес

(сравнете *Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France* [GC], no. 40454/07, § 148). Идентификационният номер на данъкоплатец на дадено лице може, в зависимост от националното законодателство и практики, да разкрие и/или да улесни допълнителен достъп до относително чувствителни данни, тясно свързани с неговата или нейната самоличност. Гражданските съдилища не са се опитали да се задълбочат в необходимостта от разкриването му. Що се отнася до изображенията на интериора на вилата, те не разкриват никакви конкретни елементи от личния живот на жалбоподателката, като същите са от значение за дискусиата относно стойността на инвестицията в къщата. Решенията на гражданските съдилища обаче не съдържат оценка на никакви фактически или правни елементи, свързани с разпространението на тези изображения, като не е обсъдено дали показването им е допринесло за дебата по въпроса от обществен интерес и дали това е послужило за някаква легитимна и належаща а цел, например упражняването на свободата на изразяване от страна на журналистите. Съдът заключава, че гражданските съдилища не са намерили баланс между правата, защитени от чл. 8 и чл. 10 от Конвенцията (сравнете *Dupate*, цитирано по-горе, §§ 55, 61-62 и 68). Следователно Съдът счита, че няма нарушение на чл. 8 от Конвенцията във връзка с твърдяната клевета и показването на данните, представени като деклариран доход на жалбоподателката, но е налице нарушение на чл. 8 във връзка с показването на нейния адрес, идентификационен номер на данъкоплатец и изображенията на интериора на вилата.

Поведението на жалбоподателя, отказал доброволно да върне майка си в дом за възрастни хора, е наложило полицейската намеса в дома на жалбоподателя в рамките на ускорено полицейско разследване,

образувано за „лошо отношение към уязвимо лице“. Предвид свободата на преценка, предоставена в такива случаи на държавите, и конкретните обстоятелства по делото, свързани с поведението на жалбоподателя, както и неотложната социална необходимост от претърсване на дома на жалбоподателя, за да се окаже помощ на възрастната му майка, Съдът намира, че намесата в неприкосновеността на жилището е

била необходима в едно демократично общество и следователно не е налице нарушение на член 8 от Конвенцията.

Решение по делото [Jarrand v. France \(no. 56138/16\)](#)

Вж раздела „[Право на свобода и сигурност](#)“ по-горе

6. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕЩТА И НА РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ

Частичното уважаване на гражданския иск срещу жалбоподателя в производство за клевета във връзка с твърдения, направени от него по интернет срещу негови бивши бизнес партньори/работодатели, представлява намеса в правото му на свобода на изразяване, която обаче „необходима в едно демократично общество“. Според ЕСПЧ решението на втората инстанция, осъдила жалбоподателя да заплати обезщетение за вреди от 3500 лв., не може да се разглежда като лишено от фактическа основа или като произволно и е било обосновано по-скоро от начина, по който жалбоподателят е водил делото си, а не от процесуални пречки или неоправдано обременителни изисквания по отношение на стандарта на доказване. Освен това решението не е имало непропорционален ефект спрямо него предвид финансовото му положение и факта, че в действителност той не е заплатил тези суми, вземанията, за които се оказват и погасени по давност.

Решение по допустимостта по делото [Yordanov v. Bulgaria \(no. 79709/13\)](#)

Полицията не е изпълнила позитивното си задължение да осигури мирното провеждане на флашмоб, организиран от ЛГБТ сдружения. Отношението на властите при планирането на действията, които биха позволили събитието да се проведе безпрепятствено, подсказва, че предприемането на мерки, целящи да се даде възможност за провеждането му, никога не е било истински приоритет за националните органи и съответно води до нарушение на член 11 във връзка с член 14.

Решение по делото [Women's Initiatives Supporting Group and Others v. Georgia \(nos. 73204/13 and 74959/13\)](#)

Вж по-горе раздел [„Забрана на интрузията, нечовешко или унижително отнасяне“](#)

Съдът отбелязва, че настоящият случай не се отнася до отговорността на дружеството жалбоподател като такава, а до задължението му като доставчик на хостинг услуги да разкрива данните на потребителите при определени обстоятелства съгласно националното законодателство, въпреки ролята му на редактор на журналистически материали.

Дружеството жалбоподател, в качеството си на доставчик на медийни услуги, предоставя на своите

потребители определена степен на анонимност не само за да защити свободата на печата, но и за да защити личната неприкосновеност и свободата на изразяване на потребителите. Тази анонимност не би била ефективна, ако дружеството жалбоподател не може да я защити със собствени средства.

Съдът се съгласява с апелативните съдилища, че въпросните коментари могат да бъдат възприети като сериозно обидни. Въпреки това, макар че първоинстанционните съдилища и в двете производства са извършили преценка на баланса на интересите, въззивните съдилища и Върховният съд не са посочили никакви мотиви защо интересите на ищците за разкриване на данните са „надделели“ над интересите на дружеството жалбоподател за защита на анонимността на техните автори.

В конкретния случай липсата на какъвто и да било баланс между противоположните интереси не отчита функцията на анонимността като средство за избягване на репресии или нежелано внимание и по този начин ролята на анонимността за насърчаването на свободното разпространение на мнения, идеи и информация, поспециално когато става въпрос за политическа реч, която не е реч на омразата или не е явно незаконна по друг начин.

Решение по делото [Standard Verlagsgesellschaft MBH v. Austria \(no. 3\)](#), (no. 39378/15)

Фактите: Жалбоподателят е дружество с ограничена отговорност със седалище във Виена. То е собственик и издател на всекидневник, който се публикува под няколко форми, включително онлайн (derStandard.at). Онлайн новинарският портал съдържа статии и дискуссионни форуми, свързани с тези статии. В края на всяка статия регистрираните потребители могат да публикуват коментари. След публикуване коментарите на потребителите подлежат на редовен редакционен преглед от страна на дружеството жалбоподател.

На 22 март 2012 г. регистриран потребител публикувал следния коментар под статията относно K.S., лидер на местна дясна политическа партия (FPK), която по време на описаните в статията събития е била представена в местния парламент и местното правителство: „[к]орумпираните политици-задници забравят, [но] ние не забравяме: ИЗБОРНИЯТ ДЕН Е ДЕН ЗА РАЗПЛАТА!!!!“. На 23 март 2012 г. друг регистриран потребител публикува следния коментар: „... очакваше се, че опонентите на FPK ще се увлекат. Това [нямаше] да се случи, ако тези партии бяха забранени заради проповядваната от тях реставрация на нацизма“.

На 16 април 2012 г. K.S. и FPK поискали от дружеството жалбоподател да разкрие имената, адресите и електронните пощи на авторите на коментарите с цел инициране на граждански и наказателни производства срещу тях. На 18 април 2012 г. дружеството жалбоподател отговорило, че е изтрило коментарите, но отказало да разкрие съответните потребителски данни.

След публикуването на интервю с политика Н.К. в същия ден регистриран потребител публикувал следния коментар:

„Ако разбирахме правилно смисъла на свободата на изразяване и ако подкопаването на нашата конституция и дестабилизирането на нашата форма на

управление бяха обявени за наказуеми – или поне ако [законът за борба с мафията] поне веднъж беше приложен към крайнодесните политици в Австрия – тогава [Н.К.] щеше да бъде един от най-големите престъпници във Втората република...“.

На 20 юни 2013 г. Н.К. поискало от дружеството жалбоподател да изтрие коментара и да разкрие потребителските данни на автора, за да може да инициира гражданско и наказателно производство срещу него. На 26 юни 2013 г. дружеството жалбоподател отговорило, че е изтрило коментара, но отказало да разкрие съответните потребителски данни.

На 11 юни 2012 г. К.С. и ФРК завели граждански иск срещу дружеството жалбоподател. Те поискали да им бъдат предоставени потребителски данни, свързани с потребителите, публикували разглежданите коментари, като твърдели, че съответните публикации представляват клевета, както и обидно поведение, и че тези данни им били необходими, за да предявят съответните искове. Дружеството жалбоподател твърдяло, че не е било длъжно да разкрие потребителските данни, тъй като въпросните коментари не били клеветнически, а по-скоро представлявали допустими лични оценки.

Първоинстанционният съд отхвърлил иска. Апелативният съд уважил иска и разпоредил на дружеството жалбоподател да разкрие исканите потребителски данни. Съдът установил, че и двата разглеждани коментара по принцип могат да бъдат квалифицирани като „клеветнически“ и следователно ищците имали право да поискат разкриването на потребителските данни. Върховният съд потвърдил решението на Апелативния съд.

Н.К. също предявил иск срещу дружеството жалбоподател и това производство завършило с осъждане на дружеството

жалбоподател да разкрие относимите потребителски данни.

Решението:

Твърдяно нарушение на чл. 10 от Конвенцията

49-52. Дружеството жалбоподател се оплаква, че задължаването му да разкрие данните на потребителите, които са публикували коментари на неговия онлайн новинарски портал, е нарушило свободата му на изразяване, предвидена в чл. 10. Съдът приема оплакването за допустимо.

53-57. Дружеството жалбоподател твърди, че въпросните данни за потребителите представляват журналистически източници. Поради това те били защитени от редакционна тайна по същия начин, както данните на авторите на читателски писма, публикувани във вестник. Освен това то се оплаква от това, че националните съдилища са определили коментарите на потребителите като евентуално клеветнически по смисъла на австрийското гражданско законодателство, и твърди, че, напротив, те всъщност представляват допустими ценностни преценки.

58-62. Правителството поддържа, че при липсата на достатъчна връзка между публикуването на коментарите и журналистическата дейност на дружеството жалбоподател последното не може да се позове на правото си на редакционна тайна в настоящия случай. Ролята на дружеството жалбоподател като доставчик на хостинг услуги, който предоставя дискуссионен форум на своя уебсайт, се различава от ролята му на издател на журналистически публикации. В качеството си на доставчик на хостинг услуги дружеството е имало задължение да разкрие определени данни на лица, които са имали обоснован надделяващ правен интерес. Освен това Върховният съд не е задължил дружеството жалбоподател да изтрие коментарите, нито

да плати обезщетение, нито пък е взел окончателно решение относно законосъобразността на тези коментари. Във всеки случай, ако е имало някаква намеса в правата на дружеството жалбоподател, тя била предвидена в закона и е била пропорционална.

63-67. Правителството оспорва твърдението, че националните съдилища са се намесили в правото на дружеството жалбоподател да се ползва от свобода на печата.

Съдът вече се е произнасял по дела, свързани с отговорността на доставчиците на онлайн дискуссионни форуми, на които потребителите са публикували коментари. В нито едно от тези дела намесата в правата на доставчика по чл. 10 не е била поставена под въпрос.

68-80. Съдът отбелязва, че настоящият случай не се отнася до отговорността на дружеството жалбоподател като такава, а до задължението му като доставчик на хостинг услуги да разкрива данните на потребителите при определени обстоятелства съгласно националното законодателство, въпреки ролята му на редактор на журналистически материали. В това отношение по време на производствата пред националните съдилища дружеството жалбоподател се позовава на довода, че авторите на въпросните коментари представляват журналистически източници и че следователно тяхната самоличност е защитена.

Според правителството дружеството жалбоподател не може да се позовава едновременно на освобождаването от отговорност, предоставено на доставчиците на хостинг услуги, и на гаранциите, предоставени на издателите по отношение на техните източници.

В конкретния случай Съдът приема, че коментарите, публикувани във форума от читатели на новинарския портал, макар и да

представляват мнения и следователно информация, са били ясно адресирани до обществеността, а не до журналист. Това е достатъчно, за да заключи Съдът, че авторите на коментарите не могат да се считат за журналистически източници. Макар Съдът да приема, че дружеството жалбоподател е действало като доставчик на хостинг услуги по отношение на публикуването на въпросните коментари, това е само една от ролите му като медийно дружество.

Дружеството жалбоподател, в качеството си на доставчик на медийни услуги, предоставя на своите потребители определена степен на анонимност не само за да защити свободата на печата, но и за да защити личната неприкосновеност и свободата на изразяване на потребителите. Тази анонимност не би била ефективна, ако дружеството жалбоподател не може да я защити със собствени средства.

Аргументът на правителството, че не е взето окончателно решение относно законосъобразността на коментарите, не променя оценката, тъй като намесата се състои в отмяната на анонимността и последиците от нея, независимо от изхода на всяко последващо производство.

Поради това Съдът намира, че разпорежданията на националните съдилища по двете производства за разкриване на исканите потребителски данни представляват намеса в правото на дружеството жалбоподател да се ползва от свободата на печата съгласно чл. 10, § 1 от Конвенцията.

81-88. Съдът е определил редица релевантни критерии, които трябва да ръководят преценката му при балансирането на чл. 8 и чл. 10, от които особено важни за настоящото дело са: дали се допринася към дебат от обществен интерес; предметът на статията; предишното поведение на съответното лице

и доколкото то е известно; съдържанието, формата и последиците от въпросната публикация; тежестта на наказанието, наложено на журналистите или издателите (вж. решение по дело *Von Hannover v. Germany* (№ 2) [GC], № 40660/08 и 60641/08, §§ 109-113 и *Axel Springer AG v. Germany* [GC], №. 39954/08, §§ 90–95)

Що се отнася до границите на допустимата критика, Съдът многократно е постановявал, че свободата на печата предоставя на обществото едно от най-добрите средства за запознаване с идеите и нагласите на политическите лидери и формиране на мнение за тях. Следователно границите на допустимата критика са по-широки по отношение на политик, отколкото по отношение на частноправен субект.

89-90. Съдът отбелязва, че коментарите, направени по адрес на ищците, въпреки че са били обидни и неуважителни, не са представлявали реч на омразата или подбуждане към насилие, нито пък са били по друг начин явно незаконосъобразни. Въпросните коментари са се отнасяли съответно до двама политици и една политическа партия и са били изразени в контекста на публичен дебат по въпроси от легитимен обществен интерес, а именно поведението на тези политици, действащи в качеството си на общественици.

91-92. Въпреки че анонимността в интернет е важна ценност, Съдът признава, че понякога тя трябва да отстъпва пред други надделяващи съображения, като например предотвратяването на безредици или престъпления или защитата на правата и свободите на другите. Значението на достатъчния баланс на интересите произтича от това съображение, по-специално когато става въпрос за политическа реч и дебати от обществен интерес. В конкретния случай тези противоречащи си интереси не включват само правото на ищците да защитят

репутацията си и правото на дружеството жалбоподател на свобода на печата, но и ролята на последното да защити личните данни на авторите на коментара и свободата им да изразяват публично мнението си.

93-107. Съдът се съгласява с апелативните съдилища, че въпросните коментари могат да бъдат възприети като сериозно обидни. Въпреки това, макар че първоинстанционните съдилища и в двете производства са извършили преценка на равновесието на интересите, въззивните съдилища и Върховният съд не са посочили никакви мотиви защо интересите на ищците за разкриване на данните са „надделели“ над интересите на дружеството жалбоподател за защита на анонимността на техните автори.

Съдът приема, че за постигане на баланс в производства, свързани с разкриването на потребителски данни, може да е достатъчна проверка *prima facie*. Въпреки това дори проверката *prima facie* изисква известна аргументация и претегляне на интересите. В конкретния случай липсата на какъвто и да било баланс между противоположните интереси не отчита функцията на анонимността като средство за избягване на репресии или нежелано внимание и по този начин ролята на анонимността за насърчаването на свободното разпространение на мнения, идеи и информация, по-специално когато става въпрос за политическа реч, която не е реч на омразата или не е явно незаконна по друг начин.

Съдът постановява, че при липсата на какъвто и да било баланс на тези интереси решенията на апелативните съдилища и на Върховния съд не са подкрепени с релевантни и достатъчни мотиви, които да оправдаят намесата. Следователно тази намеса не е „необходима в едно демократично общество“ по смисъла на чл. 10 § 2 от Конвенцията и съответно е налице нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

7. ЗАЩИТА НА СОБСТВЕНОСТТА

Невъзможността жалбоподателите да получат изпълнение на окончателни съдебни решения в резултат на повтарящите се действия на общинския съвет, целящи да направят изпълнението невъзможно, са пример за „особената недобросъвестност“ на общинския съвет и представляват неоправдана намеса в правото им на мирно ползване на техните притежания.

Вж. по-горе решението по делото [Stoyanov and Tabakov v. Bulgaria \(No. 2\) \(no. 64387/14\)](#) и раздел „Право на справедлив съдебен процес“

Изземването на имущество попада в обхвата на „контрол върху ползването на притежанията“ по смисъла на чл. 1, § 2 от Протокол №1 от Конвенцията. Изземването на превозното средство само по себе си не подлежи на критика, с оглед свободата на преценка, позволена от чл. 1, § 2 от Протокол №1 и наказателното производство срещу жалбоподателя. Всяко изземване или конфискация води до увреждане, като действително понесените щети обаче не трябва да бъдат по-съществени от тези, които са неизбежни, за да са съвместими с чл. 1 от Протокол № 1.

Поддържането на превозното средство напълно неподвижно в продължение на много години на открит паркинг не може да се счита

за полагане на дължима грижа. Щетите, които жалбоподателят е претърпял, са били по-големи от тези, които са били неизбежни.

Въпреки че чл. 1 от Протокол № 1 не гарантира пълно обезщетение при всички обстоятелства, то условията на обезщетение са от значение за преценката дали оспорваното законодателство постига справедлив баланс между различните заложили интереси и дали не налага непропорционална тежест върху жалбоподателя. Фактът, че жалбоподателят не е получил обезщетение за претърпените вреди, прави личната му тежест прекомерна и води до нарушение на „справедливия баланс“, който трябва да се намери между защитата на правото на собственост и обществения интерес.

Решение по делото [Stolkowski v. Poland \(no. 58795/15\)](#)

Фактите: Жалбоподателят е собственик на автомобил Пежо XV 1.6 от 1998 г., който бил иззет от прокуратурата във връзка с образувано наказателно производство срещу него. Автомобилът бил задържан на полицейски паркинг в периода 2005 г. – 2011 г. Продължителното задържане на автомобила довело до десетократно намаляване на стойността на превозното средство. Жалбоподателят неуспешно завел иск за обезщетение срещу държавата заради намалената стойност на автомобила си,

който бил отхвърлен от националните съдилища.

Решението:

Оплакването за нарушение на чл. 1 от Протокол №1 от Конвенцията

40-45. Жалбоподателят твърди, че изземването на автомобила му е в нарушение на чл. 1 от Протокол №1 т Конвенцията. Посочва, че разпоредбите, регулиращи изземването, не уточняват как органите, съхраняващи иззетите вещи, трябва да се грижат за тях, за да избегнат обезценяването им. Твърди, че изземването е неоснователно и е поставило прекомерна тежест върху него. Стойността на автомобила му е била непропорционално по-висока от всички потенциални глоби и щети, за които е трябвало да осигури плащане. Интересите на евентуалните жертви на предполагаемите престъпления не са легитимно основание за изземването, тъй като са лични, а не обществени интереси. Твърди, че превозното средство е склонно лесно да се повреди при невнимателно съхранение и властите е трябвало да го продадат на търг преди да загуби стойността си. Подчертава, че дори първоначалното изземване да е било основателно, то продължителното задържане години наред на открито, неподвижно и без подходяща поддръжка не е в обществен интерес. Твърди, че националният съд е трябвало да се произнесе относно отговорността на държавата за причиняване на загуба на стойността на неговото превозно средство, като се вземе предвид разликата между стойността на автомобила към момента на изземването и към момента на решението на апелативния съд. Посочва също, че въпросът дали автомобилът е съхраняван с необходимото грижа е правен въпрос и е следвало да бъде разгледан от съда.

46-51. Правителството твърди, че намесата в мирното ползване на притежанията на жалбоподателя е в съответствие със закона и са постигнали справедлив баланс между изискванията на общите интереси на общността и изискванията за защита на основните права на жалбоподателя. Изземването е в рамките на наказателно производство срещу жалбоподателя, в което той е осъден за тежки престъпления срещу собствеността на трети лица. Стойността на автомобила не надвишава общия размер на исковете за щети и глоби, които биха могли и са наложени на жалбоподателя. Освен това автомобилът е послужил като доказателство по делото. Поради прогресивното обезценяване на автомобила властите са направили опити да го продадат в хода на наказателното производство, които са се провалили поради липса на купувачи. Посочва, че жалбоподателят е задържан в периода от 2005 г. до 2007 г. – в предварителен арест, а след това в затвора за излежаване на петгодишна присъда и не би могъл да използва превозното си средство. Повтаря, че констатациите на гражданските съдилища, че държавата не е отговорна за загубата на стойността на автомобила на жалбоподателя, която е била причинена единствено от изтичането на времето. Твърди, че решенията на националните съдилища са подробно мотивирани и не са опорочени от явни грешки.

52-57. Член 1 от Протокол №1, гарантиращ правото на защита на собствеността, съдържа три правила (вж. *A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. the United Kingdom* [GC], no. 44302/02, § 52): първото правило е от общ характер и прогласява принципа за мирно ползване на притежанията; второто правило обхваща лишаването от притежания, като го подчинява на определени условия; третото правило признава на договарящите държави правото да контролират използването на

собствеността в съответствие с общия интерес. Второто и третото правило се отнасят до конкретни случаи на намеса в правото на мирно ползване на притежанието и трябва да се тълкуват в светлината на общия принцип на първото правило. Изземването на имущество попада в обхвата на контрол върху използването на имущество в чл. 1, § 2 от Протокол №1 от Конвенцията За да бъде намесата съвместима с чл. 1 от Протокол № 1, тя трябва да е законна, да е в обществен интерес и да е пропорционална, т.е. трябва да постигне „справедлив баланс“ между обществения интерес и защита на основните права на индивида. Справедливият баланс няма да бъде постигнат, когато лицето носи индивидуална и прекомерна тежест (вж. *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, nos. 7151/75; 7152/75 §§ 69-74). Предварителните мерки в съдебното производство, насочени към конфискация на имуществото, се приема, че са в обществен интерес (вж., например, *Borzonov v. Russia*, no. 18274/04, § 58, и делата, цитирани в него). Щетите при всяко изземване не трябва да са по-съществени от неизбежните, за да са съвместими с чл. 1 от Протокол № 1. Съдът повтаря, че макар чл. 1 от Протокол № 1 да не гарантира пълно обезщетение при всички обстоятелства, то условията на обезщетение са от значение за преценката дали оспорваното законодателство постига справедлив баланс между различните заложи интереси и дали не налага непропорционална тежест върху жалбоподателя. Съдът вече е установил, че отнемането на имущество без заплащането на сума, разумно свързана със стойността му, обикновено представлява непропорционална намеса и пълната липса на обезщетение може да се счита оправдана съгласно чл. 1 от Протокол №1 само при изключителни обстоятелства. Чл. 1 от Протокол № 1 обаче не гарантира право на

пълно обезщетение при всички обстоятелства (*Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], no. 36813/97, § 95).

58-82. Не се спори, че мярката представлява намеса в мирното ползване на притежанията. Изземването на автомобила представлява временно, макар и продължително, ограничение върху използването на собствеността и не води до прехвърлянето ѝ. Следователно Съдът счита, че въпросната намеса представлява „контрол върху ползването“ по смисъла на чл. 1, § 2 от Протокол №1. Превозното средство на жалбоподателя е конфискувано въз основа на заповед за изземване, с оглед осигуряване на плащането на всички глоби или обезщетения, произтичащи от наказателното дело, което се води срещу него. С изключение на едно твърдение, Съдът не разполага с никаква информация, че автомобилът е трябвало да служи и като доказателство. Възможността да се разпреди изземване е предвидено в законодателството и Съдът е убеден, че изземването на превозното средство на жалбоподателя в настоящия случай е законосъобразно. Съдът също така приема, че оспорваната мярка е била в обществен интерес – да се гарантира правилното провеждане на съдебното производство. Съдът повтаря, че намесата в правото на мирно ползване на притежанията винаги трябва да постига справедлив баланс между обществения интерес и защитата на основните права на индивида, и по-специално трябва използваните средства да са пропорционални на целта, която се цели да бъде постигната. В настоящия случай оплакването на жалбоподателя е, че изземването му е било неоснователно и е поставило прекомерна тежест върху него. Посочва, че първоначалната стойност на автомобила му е непропорционално висока от всяка глоба или щета, която е трябвало да покрие, че властите не са продали автомобила своевременно, че

неадекватно съхранение и липса на подходящи технически грижи и поддръжка, те са позволили стойността на автомобила да намалее до степен, в която превозното средство е станало безполезно за целите на съдебното производство или за жалбоподателя и че гражданският съд не е обезщетил жалбоподателя за загубите на имуществото му в резултат на задържането. Твърди още, че съдът е допуснал редица процедурни и съществени грешки, поспециално, че не се е снабдил с насрещна оценка относно стойността на автомобила от официален експерт. Съдът приема, че с оглед факта, че автомобилът е бил средство за личен транспорт, няма доказателства, че изземването е имало значително въздействие върху жалбоподателя, тъй като той е бил задържан през този период. Съдът отбелязва, че в периода от 2005 г. до 2013 г. стойността на автомобила е намаляла десет пъти, когато националният съд разглежда алтернативна мярка – продажбата на автомобила на търг. След неуспешните търгове е разрешено на жалбоподателя да вземе автомобила си, но той е отказал с оглед стойността и състоянието му. Съдът приема за вярно, че, ако жалбоподателят е възвърнал контрола върху собствеността си по-рано, той е могъл да продаде автомобила си, докато все още стойността е била значителна. Задържането на автомобила в крайна сметка не е изпълнило първоначалната си цел. Въпреки това Съдът отбелязва, че изземването на превозното средство само по себе си не подлежи на критика, с оглед свободата на преценка, разрешена в чл. 1, § 2 от Протокол №1 и наказателното производство срещу жалбоподателя. Съдът също така приема, че всяко изземване или конфискация води до увреждане, като действително понесените щети обаче не трябва да бъдат по-съществени от тези, които са неизбежни, за да са съвместими с чл. 1 от Протокол № 1. За да прецени дали щетите са неизбежни Съдът следва да прецени дали е било

разумно да се задържи автомобила толкова дълго, да прецени дали властите са предоставили подходящи условия за съхранение и дали са охранявали колата с дължимата грижа. Що се отнася до продължителността на мярката, Съдът приема, че правилното правораздаване отнема време. Въпреки това, когато е заложен проблем от обществен интерес, поспециално когато се засягат основни права на човека, като тези, свързани със собствеността, публичните органи трябва да действат своевременно. Съдът счита, че фактът, че изземването в крайна сметка не е изпълнило първоначалната си цел, не прави автоматично мярката неоправдана по отношение на обществения интерес. Задържането на автомобила, макар и продължително, е било оправдано по време на наказателното производство. Като се вземе предвид, че конфискуваното имущество е нетрайно и пропорционалността на мярката, Съдът заключава, че търгът не е бил организиран навреме. По въпроса за поддръжката на автомобила експертът, назначен от националния съд, посочва, че десетократната амортизация е резултат от това, че той е бил неподвижен за дълъг период от време, без да е защитен от корозия, и без маслото да е сменено и акумулаторът да е зареден. Отбелязва също, че съхраняването и извършването на поддръжка от този вид не е рутинна практика сред полицията, чиито действия като пазители на задържани превозни средства се ограничават до съхраняването им на охраняеми паркинги. Съдът отбелязва, че дори и съществуващата правна рамка да не налага специфични задължения по отношение на съхранението на иззето движимо имущество, пазачът все пак е бил обвързан от общо задължение да се „грижи“ за обекта, т.е. да действа с необходимото усърдие, за да гарантира, че стойността на иззетата вещ не е намаляла. Органите, отговорни за изземването на

автомобила, е трябвало да го съхраняват при подходящи условия (т.е. на закрито). Подобно изискване не представлява невъзможна или непропорционална тежест за властите. Ако случаят е такъв, властите винаги могат своевременно да продадат автомобила на търг. Съдът намира, че изискването органите да извършат техническа поддръжка, като смяна на маслото и зареждане на акумулатора, би представлявало невъзможна или непропорционална тежест за тях. Съдът намира, че поддържането на превозното средство напълно неподвижно в продължение на много години на открит паркинг не може да се счита за дължима грижа. Щетите, които жалбоподателят е претърпял, са били по-големи от тези, които са били неизбежни. От това следва, че националният съд е допуснал явна грешка в преценката, като е приел, че властите са положили необходимото ниво на грижа към превозното средство на жалбоподателя. Чл. 1 от Протокол № 1 сам по себе си не поражда право на обезщетение за всяка загуба, за която се твърди, че е претърпяна в резултат на изземването на имущество по време на наказателното производство. Договарящите се държави са тези, които определят условията за право на обезщетение, и не може да се каже, че обхватът на компенсаторното средство за защита в настоящия случай, което изисква доказателство за неправомерно действие, е такъв, че да наложи индивидуална и прекомерна тежест върху него. Съгласно

съществуващата правна рамка е възможно лицата да държат държавата отговорна за непозволено увреждане за действията на служители или представители на публичен орган. В контекста на задържане на автомобил ищецът ще трябва да докаже, например, че прокурорът е превишил правомощията си при повдигането на наказателни обвинения срещу него или че наказателното му преследване е било по друг начин незаконосъобразно, или че автомобилът е бил повреден в резултат на деликтно действие, извършено от властите, независимо дали умишлено или по небрежност, когато действа като лице, на което е поверено пазенето на превозното средство. Правомощията на Съда за контрол са ограничени до установяване дали изборът на условия за обезщетение попада извън широката свобода на преценка на държавата в тази област. Съдът не оспорва съществуващата правна рамка, съгласно която искове за непозволено увреждане срещу държавата са предмет на определени условия. Но фактът, че жалбоподателят не е получил обезщетение за претърпените вреди, прави личната му тежест прекомерна. От това следва, че е нарушен „справедливият баланс“, който трябва да се намери между защитата на правото на собственост и обществения интерес. Следователно е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

8. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

Националното законодателство изрично определя дискриминацията на основата на сексуална ориентация и полова идентичност като утежняващо обстоятелство при извършването на престъпление. Било е крайно наложително властите да разследват възможността дали дискриминацията е била мотивиращ фактор, като се има предвид добре документираната враждебност срещу ЛГБТ общността в страната по време на разглеждания случай.

Решение по делото [Women's Initiatives Supporting Group and Others v. Georgia \(nos. 73204/13 and 74959/13\)](#)

Вж. по-горе раздел [„Забрана на интезанията, нечовешко или унизително отнасяне“](#)

Неприемането на законодателство за борба с домашното насилие поставя жените, като полът, страдащ по-често от прояви на домашно насилие, в неравноправно положение. Това представлява нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 3.

Решение по делото [Tunikova and Others v. Russia \(nos. 55974/16, 53118/17, 27484/18 and 28011/19\)](#)

Вж. по-горе раздел [„Забрана на интезанията, нечовешко или унизително отнасяне“](#)

9. РЕШЕНИЯ НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Член 4, § 2 ДЕС, чл. 20ДФЕС и 21ДФЕС, както и членове 7, 24 и 45 от Хартата във връзка с чл. 4, § 3 от Директива 2004/38/ЕО относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, трябва да се тълкуват в смисъл, че по отношение на ненавършило пълнолетие дете, гражданин на Съюза, чийто акт за раждане, съставен от компетентните власти на приемащата държава членка, посочва като негови родители две лица от един и същ пол, държавата членка, на която това дете е гражданин, е задължена, от една страна, да му издаде карта за самоличност или паспорт, без да изисква предварително съставяне на акт за раждане от своите национални власти, както и, от друга страна, да признае, също както всяка друга държава членка, издадения от приемащата държава членка документ, който позволява на това дете заедно с всяко от посочените две лица да упражнява правото си свободно да се движи и да пребивава в рамките на територията на държавите членки.

Решение на СЕС (голям състав) по [дело C-490/20](#)
(В.М.А. срещу Столична община, район „Панчарево“)

1) Член 50 от Хартата на основните права трябва да се тълкува в смисъл, че допуска издаването на европейска заповед за арест на лице, срещу което се води наказателно производство — първоначално прекратено с окончателно съдебно решение въз основа на амнистия, а впоследствие възобновено поради приемането на закон, който отменя тази амнистия и това съдебно решение — ако въпросното съдебно решение е било постановено преди преценката на наказателната отговорност на това лице.

2) Директива 2012/13/ЕС относно правото на информация в наказателното производство трябва да се тълкува в смисъл, че не е приложима към законодателна по естеството си процедура за отмяна на амнистия, нито към съдебно производство за проверка на съответствието на тази отмяна с Конституцията на страната.

Решение на СЕС по [дело C-203/20](#)

Член 4, § 3 ДЕС и чл. 19, § 1 ДЕС, както и чл. 1, §§ 1 и 3 от Директива 89/665/ЕИО относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби,

отнасящи се до прилагането на производства по обжалване при възлагането на обществени поръчки за доставки и за строителство, изменена с Директива 2014/23/ЕС, разглеждан в светлината на чл. 47 от Хартата на основните права, трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат разпоредба от вътрешното право на държава членка, като последица от която съгласно националната съдебна практика правните субекти като оферентите, участвали в процедура за възлагане на обществена поръчка, не могат да оспорват съответствието с правото на Съюза на решенията на върховния съд от системата на административните съдилища в тази държава членка в рамките на обжалване пред върховния съд от системата на общите съдилища в посочената държава членка.

Решение на СЕС (голям състав) по [дело C-497/20](#)

1) Докато не бъде отменено, Решение 2006/928/ЕО на Комисията за създаване на механизъм за сътрудничество и проверка на напредъка на Румъния в постигането на специфични цели в областите на съдебната реформа и борбата срещу корупцията е задължително в своята цялост за Румъния. Целите, които са посочени в приложението към него, са насочени към това да се гарантира зачитането от тази държава членка на правовата държава като ценност, прогласена в чл. 2 ДЕС, и имат задължителен характер за посочената държава членка, в смисъл че последната е длъжна да предприеме

подходящи мерки за постигането на тези цели, като по силата на принципа на лоялно сътрудничество, прогласен в чл. 4, § 3 ДЕС, надлежно вземе предвид изготвените от Европейската комисия въз основа на посоченото решение доклади, и в частност формулираните в тези доклади препоръки.

2) [Поправено с определение от 15 март 2022 г.] Член 325, § 1 ДФЕС във връзка с чл. 2 от Конвенцията, съставена на основание член К.3 от Договора за Европейския съюз, за защита на финансовите интереси на Европейските общности, подписана в Брюксел на 26 юли 1995 г., както и Решение 2006/928 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба или практика, съгласно която присъдите по дела за корупция и за измама с данъка върху добавената стойност (ДДС), които не са постановени на първа инстанция от специализирани в тази област съдебни състави или не са постановени на въззивна инстанция от съдебни състави, всички членове на които са били определени чрез жребий, са абсолютно нищожни и поради това съответните дела за корупция и за измама с ДДС трябва повторно да се разгледат от първа и/или втора инстанция, евентуално след подаване на извънредна молба за отмяна против присъдите, които са влезли в сила, доколкото прилагането на тази национална правна уредба или практика е годно да създаде системен риск от безнаказаност за деянията, съставляващи тежка измама, засягаща финансовите интереси на Съюза, или корупция въобще.

Задължението да се гарантира, че за подобни престъпления ще се налагат ефективни и възпиращи наказателни санкции, не освобождава запитващата юрисдикция от задачата да следи за дължимото спазване на основните права, гарантирани в чл. 47 от Хартата на основните права, но тази юрисдикция не може да прилага национален стандарт за защита на основните права, който води до такъв системен риск от безнаказаност.

3) Член 2 ДЕС и член 19, § 1, втора алинея ДЕС, както и Решение 2006/928 трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба или практика, съгласно която актовете на националния конституционен съд обвързват общите съдилища, при условие че националното право гарантира независимостта на посочения конституционен съд по-специално от законодателната и изпълнителната власт, както се изисква от тези разпоредби. За сметка на това тези разпоредби на Договора за ЕС и посоченото решение трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която всяко несъобразяване с актовете на националния конституционен съд от страна на националните съдии от общите съдилища може да е основание за ангажиране на дисциплинарната им отговорност.

4) Принципът на предимство на правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба или практика, съгласно която

националните общи съдилища са обвързани от актовете на националния конституционен съд и поради това обстоятелство, а и защото в противен случай биха допуснали дисциплинарно нарушение, не могат сами да решат да оставят без приложение установената с тези актове конституционна практика, въпреки че в светлината на дадено решение на Съда смятат, че тя е в противоречие с чл. 19, § 1, втора алинея ДЕС, член 325, § 1 ДФЕС или Решение 2006/928.

Решение на СЕС (голям състав) по съединени дела C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 и C-840/19

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

Гр. София 1000
Ул. „Гурко“ № 49, вх. А, ет. 3
Тел./Факс. : 02/980 39 67

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактор на броя *Живка Георгиева*

Подбор на решенията на ЕСПЧ и СЕС *Живка Георгиева*

За изготвянето на броя допринесоха и *Анна Гаврилова, Диляна Гитева, Ивелин Ангелов, Никола Огнянов, Пламен Стефанов, София Разбойникова, Станимира Велева-Моллова.*

Е-mail за връзка: hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Публикуваният текст не обвързва Европейския съд по правата на човека, Съвета на Европа или Съда на Европейския съюз.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на фонд „Активни граждани България“ по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на фонд „Активни граждани България“.